

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

**Dissertatio Theologica De Baptismo Apostolorvm Hoc De
Mysterio Sententiam Evolvens Eivsdemqve Ad Ipsorvm
Vsque Excessvm Historiam Perstringens**

Hosmann, Gustav Christoph

Kiliae, [MDCCXXXII?]

VD18 13278266

urn:nbn:de:gbv:45:1-16850

DISSERTATIO THEOLOGICA
DE BAPTISMO

APOSTOLORVM HOC DE MYSTERIO
 SENTENTIAM EVOLVENS EIVSDEM-
 QVE AD IPSORVM VSQVE EXCES-
 SVM HISTORIAM PERSTRINGENS

QVAM
 D. O. M. A.
 IN ILLVSTRI ACADEMIA
CHRISTIAN - ALBERTINA
 SECVNDVM CONSTITVTIONEM
FRIDERICIANAM
 DIE XXVII. FEBR. A. MDCCXXXII.
 BENEVOLA DISQVISITIONE
 PVBLICE EXAMINANDAM
 PROPONVNT
 P R Æ S E S
GVSTAVVS CHRISTOPHORVS
HOSMANNVS

CELS. PRINCIPI HERED. A SACRIS SVPREMI CON-
 SISTORII ADSESSOR SS. THEOL. D. EIVSDEMQVE
 PROF. P. ET AD ÆDEM DIVI NICOLAI
 ECCLESIASTES

ET RESPONDENS
AVGVSTVS DIETRICHSEN

KILÆ, LITTERIS GODOFR. BARTSCHII.

DE BAPTISMO

IN TOLIVAM LOC DE MYSTICO

OMNIBUS - ABB

PROBATIONE

ORDINIS

HORMAN

AVGUSTINUS DIER

POTENTISSIMI
DANIÆ AC NORVAGIÆ

REGIS

INTIMO STATUS ET REGIMINIS
ADMINISTRO

ILLVSTRISSIMO DOMINO

OTHONI BLOME

ORDINIS ELEPHANTINI

EQVITI AVRATO

DOMINO

IN NEVENHOFF KALTENHOFF

ET BIRCKENMOHR

PATRONO SVO GRATIOSISSIMO

QVALESCVNQVE HASCE

STVDII SVI THEOLOGICI

PRIMITIAS

TENVE MVNVSCVLVM

SED DEVOTISSIMA MENTE

D. D. D.

RESPONDENS

ILLVSTRIS SIME DOMINE!

Nihil, fateor, vel ingenium
vel industria offerre cui-
quam potest, dignum sa-
tis existimandum, cui tesserae instar
systaticae **ILLVSTRIS SIMI**
NO.

NOMINIS TVI ornamentum,
antiquo scriptorum more, praefiga-
tur; tantam eidem ingentis animi
TVI summum et prope immensum
decus, meritorumque TVORVM
immortalium et multitudo et splendor
incomparabilis, iampridem adiunxe-
runt gloriam, tantamque omnium
conciliarunt admirationem. Leuat
tamen audaciae quam mihi indui gra-
uissimam caeteroqui culpam, iustam-
que quam cum maxime subeo repre-
bensionem, incredibilis illa excelsae
TVÆ mentis erga litteras litteratos-
que propensio, quae tot inter heroi-
cas virtutes ita in TE eminet omni-
umque adeo perstringit oculos, vt
hac

haec ipsa cum primis, in supremi cul-
minis fulgore, posteritati in quod per
omnes saeculorum aetates intuea-
tur specimen exemplumque proponere
eruditis quidem videare. Spero id-
circo et omnino etiam confido, cum
omnes fere nostri ordinis homines,
quibus aliquem ingenii doctrinaeque
locum tribuis, tam insigni prorsusque
singulari complectaris gratia, totque
magnis adsidue ornes beneficiis, im-
mo religione quadam **TIBI** obstrin-
gas, fore, ut hoc etiam qualecun-
que meae erga **TE** pietatis, atque
ardoris iuxta, quem in iis qui ve-
stibulum modo scientiarum ingressi
sunt, pro summa iudicii **TVI** ae-
quita-

quitate, haud contemnendum, quin
potius laudabilem ducis, publicum
quod demississima mente offero, et san-
ctissimi utique argumenti, testimo-
nium perbenigne, et serena ut con-
sueuisti fronte, accipias; meque in
deuotissimis TVIS censeas habeas-
que clientibus, qui DEVM T. O. M.
seriis precibus enixe venerantur: ut
felicitatem TVAM florentissimam,
gloriamque cui nihil iam addi potest,
propriam TIBI ac perennem esse,
vegetamque corporis incolunitatem
prosperrimamque valetudinem TVAM
cum ipsa inter mortales vita, ad lon-
gissimos quippe humanae conditionis
terminos, quod omnes cupiunt optant-
que,

que, proroganda, quam serissime iu-
beat finiri. Scribebam Kiliae, in
Academia Christian-Albertina VI.
Cal. Martii M DCC XXXII.

TIBI

ILLVSTRISIME DOMINE

devota mente obsequiosissimus
AVGVSTVS DIETRICHSEN

I. N. I. C.

SECTIO I.

APOSTOLORVM HOC DE MYSTERIO
SENTENTIAM EVOLVENS.

DEFINITIO.

Baptismus est mysterium initiationis sub nouo Testamento ordinatae necessitatis, aeternae salutis causa diuinitus institutum, quo homines vtriusque sexus et cuiusuis aetatis, per abluitionem, naturali aqua, in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti, et ordinarie ab Ecclesiae ministro peragendam, Spiritu S. propter diuinam institutionem ad aquam accedente, fidemque in infantibus quidem producente in adultis vero confirmante, in foedus gratiae a DEO recipiuntur, cuius efficacia per totam eorundem vitam sese extendit.

THESIS I.

Baptismus est mysterium initiationis, proinde semel rite collatus non debet iterari.

Prius huiusce positionis membrum, siue antecedens, tantum non iisdem verbis adfirmavit Paulus Coloss. II. 11. seq. vbi *Baptismum in locum circumcisionis successisse* edisseruit; cui clarissimo effato alia eiusdem

A

Apo-

Apostoli quae idem nos condocent iungenda sunt testimonia, v. c. *in Christum IESUM* nos baptizari, Rom. VI. 3. *baptizatos in Christum* Christum induisse, Gal. III. 27. *in unum corpus* nos omnes esse baptizatos. Instar omnium vero Seruatoris haec censemus verba: *Nisi quis fuerit genitus ex aqua* (a) et Spiritu, **NON POTEST INTROIRE in regnum DEI** Io. III. 5. Neque aliam ob causam Paulus 1 Cor. X. 2. adspersionem illam, quam Israelitis olim mari simul et nube obtigisse inuit, per quam videlicet in disciplinam, Moysis deinceps ministerio institutam, concesserunt, (*ἐἰς τὸν Μωϋσῆν*) (b) *Baptismum* nuncupavit: quam vt adspersionem istam *pro typo* agno.

- (a) Qui Baptismum efficax regenerationis medium esse infitiantur pessime haec verba torquent, vt quiduis potius per *aquam* quam Baptismum hic intelligi ostendant. Sed nullas exponunt rationes, cur genuina vocabuli significatio locum hic tueri nequeat; at citra manifestam necessitatem figuratas longeque petitas notiones vocabulis subiicere, idem est ac diuinissimo verbo violentas inferre manus; conf. B. Thomae Ittigii *Dissert. ad Theodori Abucariae opusculum de Baptismo fidelium etc.* quae exstat in *Exercitationibus theol. variè argumenti*, p. 60. sq. itemque ven. Wolfii *Curas philol. ad b. l.*
- (b) Franciscus Turretinus postquam incommoda quibus aliorum hoc de loco sententiae obnoxiae sunt indicasset, *putamus ergo*, inquit, *longe conuenientius loqui eos qui censent Moysen hic metonymice designare DOCTRINAM ET DISPENSATIONEM MOSAICAM*, quomodo fieri saepe solet in scriptura *Luc. XVI. 29. HABENT MOSEN ET PROPHETAS* et *Aët. XV. 21. MOSES HABET QUI PRAEDICENT IPSVM*, et *Jo. V. 45. MOSES IPSE VOS ACCVSABIT.* - - ita *BAPTIZARI IN MOSEN* nihil aliud erit quam baptizari *IN DOCTRINAM ET LEGEM MOYSIS*; in *dissert. de Baptismo nubis et maris* §. 19.

agnoscamus Baptismi, vtpote *initiationis* sub nouo testamen-
to diuinitus institutae (c); siquidem *in disciplinam cultumque,*
eminentiori *Seruatoris auctoritate promulgatum, (εἰς Χριστὸν Ἰησοῦν)*
baptizatos nos esse, alibi, vt diximus, inculcauit. *In Christum*
enim *baptizari* nihil aliud significat, quam *per Baptismum in*
Christi disciplinam concedere; Christum autem *induere,* mysti-
cam infert *vnitionem,* quod ex Galat. III. 27. abunde perspi-
cuum est. Inde vero per pronam simul consecutionem emer-
git: Baptismum, rite quidem collatum, neutiquam debere
iterari; illud enim ab indole initiationis prorsus abhorret.
Accedit quod in Scriptura S. nullum adpareat vel mandatum
de iterando Baptismo vel rebaptizati exemplum; illos nam-
que qui in vexatissimo loco Act. XIX. 4. seq. eiusmodi inue-
nisse se putant exemplum, commatis 5. verba, quae Paulina
sunt, perperam Lucae narranti tribuere, recte pridem obser-
uatum, et manifesta commatis 5. *apodosi (δε)* quae *protasi (μεν)*
commate 4. a Paulo prolatae aperte respondet, demonstra-
tum est. De *mysterii* denominatione confer *The sin V.*

THESIS II.

Mysterium Baptismi diuinitus institutum est.

Profelytorum baptismum ante Joannis aeuum in gente Ju-
daica obtinuisse idoneis et quae rigorosum examen susti-
neant argumentis probari nequit. Vtcunque tamen sit, Apo-
stoli nihilominus Baptismi Joannei, a Christo deinceps con-
firmati, quem *Mysterii* denominatione intelligimus, diuinam
agnouerunt et praedicaunt originem; Joannem enim *missum*
fuisse *vt baptizaret,* Apostolus et Euangelista cognominis ipsis
eius

A 2

(c) Chrysof. T. V. Orat. LI. ἡ διάβασις ἐκείνη τῶ μέλλοντος
βαπτισμῶ ἢ τύπος.

eius verbis testatur cap. I. 33. Lucas autem *venisse* dicit *Ioan-*
nem et praedicasse Baptismum, facto ad ipsum *Dei mandato* in
 deserto, cap. III. 2. 3. et cap. VII. 30. Baptismum *Ioannis DEI*
consilium nuncupat. Confirmationem vero huiusce actionis,
 a Seruatore sub ipsis noui testamenti auspiciis factam, qua
 coram omnibus Apostolis vniuersalis illam et perpetuae in
 Ecclesia declarauit necessitatis, Matthaeus memoriae manda-
 uit, cap. XXIIII. 19. Optatus quidem Mileuitanus, *Lib. V. de*
Schismate Donat. c. 5. nemo, inquit, *tinctus fuerat* (a Ioanne) *in*
Trinitate: nemo adhuc nouerat Christum, nemo audierat esse Spi-
ritum S. At ubi venit tempus plenitudinis certo tempore dedit
leges Baptismatis Filius DEI, et dedit viam qua iretur ad regna
coelorum: etiam tunc praecipit dicens: ite docete omnes gentes,
baptizantes eos, in nomine Patris et Filii et Spiritus S. Ex ea
die oportuit fieri quod mandatum est: ante tempus noluit emen-
dare quod operatum est, ne licentiam rebaptizandi daret; quam-
uis alterum fuerit Baptisma Ioannis, et alterum sit Christi. Ve-
 rum non aliam ob causam haec dicuntur ab Optato, quam
 quod ex Lucae narratione Act. XIX. 1. sq. ab aduersariis suis
 recte confici censeat, baptizatos a Ioanne iterum baptizatos
 esse a Paulo. (d) Nullam vero rationem video cur Ioannes
 Baptismum in nomine Patris et Filii et Spiritus S. peregrisse
 dici nequeat; maxime cum ipsemet Io. III. 34. 35. *Spiritus,*
Patris et Filii distinctam fecerit mentionem. Ioannis autem
 VII. 39. de extraordinariis Spiritus S. donis sermonem esse
 nulla indiget demonstratione.

THE-

(d) Non dissimile responsum et distinctio est Hieronymi,
 in *dial. contra Lucifer.* et Augustini *L. II. contra Petil. c. 37. III.*
56. et L. V. de Bapt. contra Don. c. 9. 10. notante Balduino ad h.
 l. Optati.

THESIS III.

Necessitas Baptismi non est absoluta sed ordinata.

Necessitatem Baptismi, quippe quae ex diuina eiusdem origine et Christi mandato, Matth. XXIIII. 18. 19. immo ex grauissimo eiusdem adserto, Io. III. 5. satis abundeque intelligitur, Apostolis Seruatoris obscuram vel dubiam fuisse nemo facile crediderit, vid. Act. II. 38. (e) Quo minus tamen absolutam hanc censerent necessitatem obstitit illustrissimum Christi effatum, singulari magnaue cautione ita conceptum, vt Baptismo quidem, tanquam medio diuina auctoritate ad salutem ordinato, maxima sua constaret dignitas et necessitatis existimatio; neque tamen crederetur, solam eius priuationem damnationis reatum importare, Marc. XVI. 16. (f) Sed cum maxime profecto obstitit (g) circumcisionis, cuius indolem

A 3

- (e) B. D. Fechtius scripsit *Diss. de necessitate Baptismi sacro sancti contra Fanaticos recentiores*, Rosoch. 1714. Dippelii scripto: *Wahre Wasser-Tauffe der Christen*, quo necessitatem Baptismi impugnauit, cum maxime oppositam.
- (f) Recte Bernhardus: *nota quod Saluator, cum diceret, qui crediderit et baptizatus fuerit saluus erit, caute ex vigilantiter non repetierit: qui vero non baptizatus fuerit, sed tantum, qui vero non crediderit condemnabitur, innuens solam fidem interdum sufficere ad salutem, et sine ipsa sufficere nihil.*
- (g) Argumentum, quo praeunte Augustino B. Dannhaeuerus aliique vtuntur, *Seruatorem latroni in cruce demum conuerso sine Baptismo spem salutis fecisse*, infirmum et obscurum est; idcirco Augustinus deinceps *L. II. retract. c. 55.* magis probabile videri adfirmavit quod baptizatus fuerit. In illis fortasse numerandus est qui a Ioanne vel a Christi di-

dolem rationemque ipsi huic actioni adseruerunt, non absoluta, sed ordinata, quae aliunde nota est, necessitas. (h)

THESIS IV.

Baptismus ablutione, naturali aqua in nomine Patris et Filii et Spiritus S. peragenda, absolvitur.

Cum genuina Sacramentorum ratio diuinam pro fundamento habeat institutionem, res ipsa docet, aliam vel materiam vel formulam substituere, idem esse ac sublato Sacramento actionem introducere mere humanam, nullaque promissione fultam. Proinde Apostolorum hac de re sententia in dubium vocari prorsus nequit. Quemadmodum Ioannes aqua naturali usus est, Matth. III. 16. Io. I. 26. III. 23. Act. I. 5. Ita Apostolos eorumque socios non alium liquorem adhibuisse ex Act. VIII. 36. f. X. 47. Eph. V. 26. 1 Pet. III. 20. f. Heb. X. 22. aliisque locis recte colligitur. Idem de formula sentiendum est; verba namque Paulina, 1 Cor. III. 13. *num in Pauli nomine baptizati estis?* Baptismum sub communi quadam formula, *in nomine* videlicet *diuino* administratum fuisse, clarissime testantur. Neque ex Act. II. 38. IIX. 12. 16. X. 48. probari potest in Christi tantum nomine Baptismum ab

scipulis baptizati sunt. Augustinus quidem *L. III. de anima, c. 11.* credibile censuit, latronem istum ex latere Christi perfusum esse; sed hanc sententiam auctori suo relinquimus, conf. Ittigii *Diff. de Baptismo fidelium etc.* S. 24.

(h) Urbanus Regius *Scripturam veterisque Ecclesiae auctoritatem cogere*, putauit, *ut crederet paruulos non baptizatos damnari*, Opp. Lat. P. I. p. 107. sed huic sententiae, magni licet viri, nostrates nunquam subscriperunt.

ab ipsis collatum esse; siquidem in eiusmodi locis, in quibus duntaxat narratur, quod quidam initiationis Sacramento in communionem Christianam recepti sint, formulam Baptismi, aliunde notam, plene semper et accurate describi, ne-tiquam necessarium est. Sed pro nostra etiam sententia lu-culenta faciunt testimonia scriptorum ab apostolico aevo non nimis remotorum, quae formulae praescriptae usum ab omni liberant contradictione, eamque adeo ab Apostolorum inde temporibus in Ecclesia obtinuisse indicio sunt haud conte-mnendo, Iustini M. *Apol. I. §. 79.* et Tertulliani *adu. Praxeam cap. 26.* Sed ablutionem quam ratione peragendam duxe-rint Apostoli? ytrum scilicet immersionem omnino censue-rint necessariam, an vero adfusionem iuxta permiserint, ma-joris altiorisque indaginis est. Quodsi argumenta quibus pro-bare quidam annituntur, adfusionem Apostolorum iam ae-vo, eorundemque omnino auctoritate, locum in Ecclesia habuisse, firmo subsisterent talo, alia certe haud opus foret probatione. Sed, verum vt fatear, admodum haec sunt lu-brica et obscura. Primo namque ex Act. II. 41. IX. 19. X. 48. haud rectius, vt puto, cogitur, Baptismum vel sub tecto, vel per adfusionem collatum esse, quam ex aliis Actorum locis a nonnullis, vt diximus, conficitur, in formula Baptismi so-lus Christi prolatum fuisse nomen. Deinde 1 Pet. I. 2. ad quem locum alii subinde prouocant, βαπτισμὸν αἵματος Ἰησοῦ Χριστοῦ Baptismi descriptionem non inferre, ex Heb. X. 22. 23. liquet, vbi βαπτισμὸς et lotionis baptismalis distincta exstat mentio. Neque maioris hanc in rem ponderis roborisue, si quid iudico, existimanda est, quae ex lata verbi βαπτίζειν si-gnificatione, ab aliis immo a plerisque deducitur ratio. Quan-quam enim haud desint eiusmodi Scripturae loca, quae so-lam subinde adfusionem seu lotionem hoc verbo denotari

osten-

ostendunt et confirmant, immo Luc. XI. 38. passiva eiusdem forma ita vsurpetur, vt manuum tantum lotionem inferre queat; abunde tamen constat, quaelibet verba, quantumuis latissimae caeteroquin potestatis, ex quo ad certam quandam rem vel actionem per supremam auctoritatem determinata sunt, numerum instar valere, eandemque deinceps vel rem vel actionem, diminuta scilicet potestate, denotare. Sed verbum *baptizare*, quatenus initiationem, quam nuncupamus, sacramentalem significat, ad eam determinatum est actionem, ad quam missum se dixerat Ioannes, Christi nempe mandato confirmatam; iam vero Ioannes actionem istam neque manuum lotionem, neque sola adfusione perfecit, sed potius immersionis causa *ad copiam aquarum secessit*, Io. III. 23; vt ne dicam Christum etiam *ex aqua adscendisse*, Matth. III, 16, proindeque immersum fuisse; immo sane ex Pauli verbis, quibus Baptismum *sepulturae et resurrectionis spiritualis repraesentationem* sistere innuit Rom. VI. 4. apostolico aeuo immergendi morem obtinuisse, valde perspicuum est. Paulum quidem 1 Cor. XV. 29. ad clinicorum Baptismum remississe Epiphanius nos condocet, verique vt arbitror simillimum est; de *modo* vero huiusce Baptismi in vtramque partem disputari posse quilibet facile intelligit. Quantumuis autem adfusione vel adspersionis ritum Apostolorum aeuo obtinuisse, eosdemque auctores agnoscere apertis validisque rationibus demonstrari nequeat; Apostolos tamen adfusionem non omnino adspernari potuisse, aliunde extrahimus. Baptismum nempe in locum circumcisionis successisse Paulus nos condocet ad Coloss. II. sed sacramenti circumcisionis, quod ad modum externae eiusdem adplicationis attinet, limitata vtique et dispensabilis fuit ratio; siquidem sacramentalis haec initiatio, notas propter causas, sola nonnunquam
 incisio-

incisione peracta est, neque tamen vel a Prophetis, vel ab aliis DEI seruis tanquam illegitima improbata. Iam porro si Apostolorum aevo Ecclesia in septentrionales hasce regiones omnino fuisset dilatata, proindeque delata ad ipsos quae-stio: cum plerique infantes sola hic adfusione baptizandi sint, vtrumne satius ducerent reliquos eodem ritu initiari, quam vel dilationi cum periculo coniunctae, vel conscientiarum angori, vel schismati materiam occasionemque exhibere, vel denique insignem istam cultus diuini partem a publica Ecclesiae facie ad priuatos omnino transferre parietes? aut fallor, aut, propter necessitatem Baptismi, et alia quae huc spectant principia, adfusione vel adspersionis ipsi nobis fuissent auctores.

THESIS V.

Baptismus ordinarie a ministro Ecclesiae conferendus est; urgente vero necessitate a quolibet christiano, immo a femina, recte administratur.

Baptismum ad *mysteria* DEI pertinere, quorum *dispensationem* sibi caeterisque Ecclesiae ministris demandatam Paulus 1 Cor. IV. 1. adfirmavit, nulla fere indiget demonstratione; *mysterii* quidem vocabulum quam latissime patet, at hoc tamen loco de eiusmodi tantum loquitur mysteriis, quorum dispensatio curam et circumspectionem requirat v. 2. 4. 5. et ad muneris apostolici cum maxime pertineat rationes. Sed praeter verbum diuinum Baptismum imprimis hic intelligi, non ex mandato tantum Seruatoris, quo Baptismi administrationem cum verbi praedicatione coniunxit, verum etiam inde colligitur, quod *mysterii* denominationem duplici omnino

B

sensu

fensu recipiat: praeterquam enim quod diuinitus institutus est, modoque prorsus incognito supernaturalem producit effectum, Io. III. 8. 9. repraesentationem quoque exhibet mysticae cum Christo sepulturae et resurrectionis Rom. VI. 4. hoc namque sensu coniugium *magnum* dicitur *mysterium* Eph. V. 32. Eadem Gregorii Nazianzeni est interpretatio, siquidem Orat. XXXIX. pag. 632. illos qui Baptismum conferunt *ἰκονόμους τῆ μυστηρίου* nuncupat. Immo sane cum diuina haec actio fidem saluificam vel producat vel confirmet, ac proinde in *reconciliatione* cum maxime versari existimanda sit, Eph. V. 26. Tit. III. 5. ad ministerium ecclesiasticum *reconciliationis* causa diuinitus institutum, Act. XX. 28. 1 Cor. XII. 28. Eph. IV. 11. 2 Cor. V. 20. cum primis illam pertinere, dubitari nequit. Quemadmodum vero circumcisionem urgente praesentissimo vitae periculo, a femina etiam peractam fuisse Exod. IV. 24 seq. legitur, ita Baptismus quoque, quem Paulus in locum circumcisionis successisse docuit Col. II. 11. eiusdemque adeo necessitatis esse significauit, propter idem periculum a laico, immo a femina collatus, Apostolis nequicquam potuit improbari.

THESIS VI.

Spiritus S. ad aquam Baptistalem accedit, vt supernaturalis consequatur effectus.

Petri quidem verba 1 ep. III. 21. in quibus nonnulli indicium huiusce sententiae existare putant, haud firmam suppeditant probationem; non enim scripsit: *aqua* [in casu recto, vt ipsi quidem opinantur (i)] *nos saluat*, sed: *βάπτισμα ἁγίου* nos

(i) Vid. Io. Ad. Scherzeri Systema Theol. Loc. XIV. §. 16. p. 362.

nos nunc etiam *aquâ* (siue per aquam) seruat; Neque maioris hanc in rem virtutis est argumentum quod a panis et vini eucharistici ratione ex 1. Cor. X. 16. deducitur, quippe quod *sacramenti* vnice innitur denominatione, non ab Apostolis quidem profecta, sed ab hac ipsa potius sententia, aliunde idcirco demonstranda. Neque ex Christi denique verbis: *nisi quis natus fuerit ex aqua et spiritu*, Io. III. 5. quidquam emergit, quod demonstrationis hic vices sustineat; (k) siquidem per *spiritum* alterum regenerationis organon, *verbum* nempe, hic intelligi, vt sensus sit: *ex aqua* VEL (l) *ex verbo*, inde vt opinor manifestum est, quod nulla caeteroquin hic exstaret responsio ad dubium a Nicodemo proxime propositum: *πῶς δύναται ἄνθρωπος γεννηθῆναι ὕδατι*; Baptismus sane, cum in infantibus tantum fidem producat, adultorum intuitu regenerationis organon, proprie quidem, dici nequit. Non desunt tamen alia, et luculenta certe veritatis huiusce indicia. Paulus namque ad Titum III. 5. 6. cur regenerationem et renouationem, quam Baptismo tribuit, Spiritus Sancti dicat, ipsique adeo tanquam auctori adscribat, hanc reddit rationem: *quod Deus ipsum in nos copiose EFFUNDAT per IESUM Christum*; at certe prospicere potuit Apostolus, immo Spiritus S. non posse non ex metaphorico hocce loquendi modo, idea quippe de baptismali lauacro proxime ab ipso excitata, hanc ipsam de sacramentali, quem nuncu-

B 2

pamus,

(k) qui ex h. l. positionem nostram probari putant, vnica dicunt praepositione aquam et spiritum hic coniungi, tanquam eiusdem generis causas, ad effectum simul concurrentes; verum huic argumento nihil plane nerui inesse innumeris Graecorum scriptorum locis demonstrari potest.
 (l) Eadem significatione particula *καὶ* legitur Matth. VII. 10. Act. XVII. 21. XXVI. 29. Apoc. XXII. 5.

pamus, Spiritus S. ad aquam accessu, enasci sententiam; quem admodum Paulinus Nolanus Epist. XXXII. ad Seuerum, ex hoc ipso vt suspicor loco, poetica quidem dictione, infert:

*Sanctus in hunc coelo descendit Spiritus amnem,
Coelestique sacras fonte maritat aquas.*

Cum vero nulla hic locum habeat imprudentiae suspicio, non gratis profecto, sed firmo iudicio decernimus, figuratam hancce dictionem eo hic comparatam esse, vt apostolicam de sacramentali accessu Spiritus S. sententiam aperiat et exponat. Addo locum haud minus clarum Act. XXII. 16. *ἀναστὰς βάπτισαι καὶ ἀπόλυσαι τὰς ἁμαρτίας σου. surgens baptizare et ablue peccata tua;* quem scilicet eandem sententiam inferre, quilibet intelligit.

THESIS VII.

Efficacia Baptismi a diuina pendet institutione.

Paulus certe non aliam ob causam improbat acriterque reprehendit discriminantes istas Corinthiorum quorundam voces: *Ego sum Pauli, ego Apollonis, ego Cephae*, 1 ep. I. 12. 13. III. 4. 5. quam quod Baptismum non in nomine ipsorum susceperint, sed fidem eiusdemque confirmationem Deo referre debeant acceptam: *τίς ἂν ἔστι Πάυλος, τίς δὲ Ἀπολλῶς ἀλλ' ἢ διάκονοι δι' ὧν ἐπιστεύσατε, καὶ ἐκάστω ἰὼς ὁ Κύριος ἔδωκεν*, vnde commate 7. ita infert: *proinde neque is qui plantat est aliquid, neque qui rigat, ἀλλ' ὁ ἀυξάνων θεός*, et comm. 21. *nemo gloriatur in hominibus*. Ex ipsa itaque formula Baptismi, Paulo iudice, dilucidum est, efficaciam eius non a conditione administrantis pendere, sed ab institutione diuina. Immo ad Ti-

tum

tum cap. III. 5. *Deus*, inquit, *ex misericordia sua* seruauit nos per lauacrum regenerationis; et ad Ephesios V. 26. *Christus* Ecclesiam purgauit lauacro aquae *per uerbum*; add. 1 Pet. I. 3. Quodsi ministri vel sanctitate sua, vel intentione, ad salutarem huiusce actionis effectum producendum ita concurrerent, ut utraque, vel alterutra saltem absente, nulla consequeretur vel regeneratio vel renouatio, neutra certe silentio potuisset praetermitti; neque promissioni Seruatoris eiusmodi subiecta legitur limitatio: *qui crediderit et baptizatus fuerit, seruabitur* Marc. XVI. 16. Proinde ex Apostolorum sententia ad efficaciam Baptismi, ex parte quidem administrantis, sufficit ipsa actio ad institutionis normam conformata, quam scilicet Baptismi nomine denotamus.

THESIS VIII.

Soli homines baptizandi sunt.

Hominum tantum causa institutum esse Baptismum inde efficitur, quod regeneratio et renouatio spiritualis de reliquis creaturis uisibilibus citra insignem absurditatem praedicari nequeat. Dum uero solos homines baptizandos adfirmamus, nihil non remouemus, cui quidquam deest quod hominem, ut dicitur, *in esse* constituit, atque adeo cadauera etiam humana.

THESIS IX.

Homines utriusque sexus et cuiusuis aetatis baptizandi sunt.

Cum Act. XVI. 16. et VIII. 12. Lydia aliaeque mulieres baptizatae legantur, omne sane momentum consecrari, quod caeteroquin a circumcisionis indole pro contraria sententia recte deduceretur, prorsus euanescit. Eadem uero in-

B 3 *judicia* *multo* *dicio*

diciorum euidencia alteram, de infantibus baptizandis, sententiam Apostolis adserimus. (m) Infirmis equidem accenseo probationibus, quam plerique, qui paedobaptismi causam agunt, ex relatione Lucae, de integris familiis baptizatis, exsurgere autumant; siquidem pro fundamento huiusce argumentationis id ipsum ponitur quod probandum est; cum enim exploratum habeamus eiusmodi semper intelligenda esse subiecta, qualia intelligere praedicati permittit ratio: apertum puto, aliunde prius demonstrari debere quod infantes ad Baptismum admittendi sint. Neque fortius quidquam pro Baptismo paruulorum adstruendo ex Petri verbis resultat: *poenitentiam agite, et baptizetur unusquisque vestrum in nomine Iesu Christi, in remissionem peccatorum: et accipietis donum Spiritus S. ὁμῶν γὰρ ἐστὶν ἡ ἐπαγγελία καὶ τοῖς τέκνοις ὑμῶν,* Act. II. 38. 39. promissionem namque Spiritus S. ad liberos etiam fidelium spectare haud infitiantur, qui poenitentiam a baptizandis exigunt, primo quippe loco hic nominatam. Sed alia utique in promptu sunt argumenta, quae insuperabili pollent potestate, omnemque respuunt exceptionem. Primo enim, dum Paulus Coloss. II. Baptismum in locum circumcisionis surrogatum docet, quam apertissime simul innuit, illis saltem haud denegari posse Baptismum, quibus circumcisionis caeteroquin destinata fuisset gratia; maxime cum aliunde notum sit surrogatum hocce sacramentum ad sequiorem quoque sexum spectare, latiusque proinde patere; nihil itaque agunt, qui contrariam propugnant sententiam, nisi infantibus disertis Scripturae verbis Baptismum negari ostendant, quod

(m) B. Io. Frid. Mayerus Dissertationem scripsit de paedobaptismo Apostolorum temporibus coaetuo, contra Gottfr. Arnoldum; Gryphisw, 1708.

quod sicut profuse nequit. Porro maximi quoque momenti ponderisque existimandum est quod ex ipsius Servatoris verbis hoc modo deducitur consecrarium: *Omnis salvandus est baptizandus*, Io. III. 5. atqui *infantes sunt salvandi*, Marc. X. 14. ergo infantes sunt baptizandi. Denique evidentissimam probationem ipsa sistit Baptismi denominatio, qua *lauacrum* dicitur, REGENERATIONIS et *renovationis Spiritus Sancti*, Tit. III. 5. Quantum enim *regenerationis* vocabulum, per usum, vel abusum potius ecclesiasticum, oppido nobis ambiguum sit, sensu tamen biblico (n) solam verae fidei infert collationem, si-

(n) Lauacrum *παλιγγενεσίας*; eadem significatio locum tuetur in Servatoris promissione *Αμην λέγω υμιν οτι υμεις δε ακολουθησαντες μοι εν τη παλιγγενεσία οταν καθιση ο υιος της ανθρωπου επι θρονου δεξης αυτου καθισετε δε και υμεις επι δωδεκα θρονους*, Matth. XIX. 28. non desunt enim editiones quae posita post verba *εν τη παλιγγενεσία*, *συγγρη* non tempus praemii sed modum sequendi iisdem intelligi ostendunt, ut sensus sit: *vos qui me secuti estis per regenerationem* siue per gratiam seu fidem regeneratione vobis collatam etc. quemadmodum Hilarius quoque in Matth. C. XX. *παλιγγενεσίαν* hic de regeneratione Baptismi et fidei sanctificatione, recte interpretatur; et auctor Operis imperfecti in Matth. Orat. XXX. tametsi alteram distinctionem secutus: *illud est tempus regenerationis, quando homines regenerati per Baptismum, facti sunt ex filiis hominum filii Dei*; ut nihil dicam de *vulgata* versione et Gaudentii praef. in Exod. conf. Gatakeri Aduers. S. c. 33. et Suiceri Thesaurum p. 553. negari tamen nequit veteres etiam doctores maiori ex parte *παλιγγενεσίαν* alio hic sensu accepisse, idcirco enim Augustinus ad Pelag. epist. L. III. c. 3. *regenerationem*, scripsit, *hoc loco, ambigente nullo, nouissimam resurrectionem vocat.* Sed si vel maxime aliae hic admittendae forent interpre-

quidem Ioannes: *πᾶς ὁ πιστεύων* inquit. *ὅτι ἰησοῦς ἐστὶν ὁ χριστός*, *ἐκ τῆς θεῆς γενένηται*, 1. ep. V. 1. et Petrus: Deus nos *regenuit ad spem vitam*, 1. ep. I. 3. verbum vero diuinum *semen* nuncupat *regenerationis* v. 23. s. eo quod adulti per verbum fidem accipiunt, adde Iac. I. 18. Immo notatu digna est apostolica haecce *ἀκριβεία* quod Petrus et Iacobus regenitos se dicant per verbum, non per Baptismum, et Paulus Corinthiorum regenerationem *Euangelio* tribuat 1. Cor. IV. 15. tametsi Petrus salutem suam ex Baptismo repetat, 1. ep. III. 21. et Paulus inter effectus diuinissimi lauacri regenerationem hic primo loco censeat. Adultis nempe regenerationis gratiam, quae collatione fidei absoluitur, ante Baptismum, per verbum obtingere, nulla probatione indiget, vbi paedobaptismus adstruitur, cum omnis fere controuersia de paruulorum Baptismo hac ipsa veritate, sed male ab aduersariis nostris praeserta, innitatur. Quodsi igitur Baptismus, adultorum intuitu, *regenerationis*, seu quod idem est *collationis fidei* lauacrum dici nequit, necessario pronoque impetu consequitur, infantes esse baptizandos; enimvero qui per regenerationem, confirmationem regenerationis, siue fidei, hic intelligunt, illi non, vt oportebat, pensitarunt, eandem confirmationem *renouationis* vocabulo diserte hic denotari. Caeterum Apostolorum aeuo non quibuscunque infantibus Baptismum collatum esse, sed iis duntaxat, quos Christiani rite obtulerunt, vel inde iudicatu procliue fit, quod externa vis ab indole gratiae prorsus abhorreat, neque circumcisio vnquam per vim

tationes: Paulum tamen de futura resurrectione loqui nemo dixerit donec vniuersalem admiserit resurrectionem.

vim sit collata, neque Christiani violentae huiuscemodi actionis vnquam inculcati sint. (o)

Demonstrata Apostolorum hac de re sententia, aliis quidem haud opus est indicii, vnde Apostolorum iam aevo paruulos ad Baptismum admissos fuisse colligamus; in aperto tamen errore versantur, qui ex genuinis apostolicorum virorum scriptis nullum pro paedobaptismo argumentum formari posse, audacter pronuntiant. Rectius fortasse vel maiori saltem specie dicerent, nullum apostolici cuiusdam viri scriptum ad nos peruenisse, cuius non suspecta sit integritas; dum vero paedobaptismum ex apostolicorum doctorum monumentis probari posse negant, quaedam saltem genuina apostolici aeui monumenta hodieque exstare haud obscure largiuntur; proindeque Clementis Romani, nisi fallor, epistolas intelligunt ad Corinthios perscriptas, apostolico certe viro haud quaquam indignas. At Clemens, primo, in priori epistola §. 17. Iobi testimonio naturalem omnium hominum impuritatem comprobat: Ἰὼβ ἦν δίκαιος καὶ ἀμεμπτος, ἀληθινός, θεοσεβής, ἀπεχόμενος ἀπὸ παντὸς κακῆ· ἀλλ' αὐτὸς ἑαυτῶν κατηγορεῖν λέγει· εἶδεις καθαρός ἀπὸ φόβου, εἰδὲ ἐν μιᾷς ἡμέρας ἡ ζωὴ αὐτῶν. Iobus erat iustus et sine crimine, verax, colens Deum, abstinens ab omni malo; sed ille seipsum accusans dicit: Nemo mundus a sorde, etiamsi vita eius vnus diei fuerit. Deinde §. 32. diserte docet, neminem

C

coram

(o) Recte B. Aegidius Hunnius T. IV. Cpp. p. 760. de infantibus infidelium parentum qui bello vel pretio emti in nostram venire potestatem, atque iam sunt familiae nostrae pars, adfirmat baptizandos esse, de illis vero quorum parentibus a magistratu conceditur inter nos habitare et religionis suae gaudere exercitio, negat.

coram Deo, nisi per fidem, iustificari: πάντες ἔνδοξα ἔδοξασαν καὶ ἔμεγαλύνθησαν, ἔ δι' αὐτῶν, ἢ τῶν ἔργων αὐτῶν, ἢ τῆς δικαιοπραγίας ἧς κατεργάσαντο, ἀλλὰ διὰ τῆς θελήματος αὐτῶν. καὶ ἡμεῖς ἔνδοξα διὰ θελήματος αὐτῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ κληθέντες, ἔ δι' ἐαυτῶν δικαιοσύνην, ἔ διὰ τῆς ἡμετέρας σοφίας, ἢ συνέσεως, ἢ εὐσεβείας, ἢ ἔργων ὧν κατεργασάμεθα ἐν ὀσιότητι καρδίας. ἀλλὰ διὰ τῆς πίστεως, δι' ἧς πάντας τὰς ἀπὸ αἰῶνος ὁ παντοκράτωρ Θεὸς ἐδικαίωσεν. *Omnes igitur glorificati et magnificati sunt, non per seipsos, aut opera sua, aut iustas actiones quas patrarunt, sed ex ipsius voluntate. Sic et nos, ex voluntate eius vocati, in Christo Iesu, non per nos ipsos iustificamur, neque per sapientiam nostram, intelligentiam, pietatem, vel opera, quae in sanctitate cordis operati sumus, sed per fidem, per quam omnipotens Deus omnes ab initio iustificavit.* Porro §. 35. fidem Dei donum nuncupat: ὡς μακάριον καὶ θαυμαστὸν τὰ δῶρα τῆς Θεῶν, ἀγαπητοῦ ζωῆ ἐν ἀθανασίᾳ, λαμπρότης ἐν δικαιοσύνῃ, ἀλήθεια ἐν παρρησίᾳ, πίστις ἐν πεποιθήσει quam beata, dilecti, quam mirabilia sunt dona Dei! *vita in immortalitate, splendor in iustitia, veritas in libertate, fides in fiducia.* Denique in posteriori epistola, §. 7. negat parentum iustitiam liberos seruare posse, ita vt salutem simul Baptismo tribuat: λέγει δὲ καὶ ἡ γραφὴ ἐν τῷ Ἐζεκιήλ· ὅτι ἐὰν ἀνέστη Νοῦ καὶ Ἰωβ καὶ Δανιήλ, ἔ ῥυσονται τὰ τέκνα αὐτῶν ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ· εἰ δὲ καὶ οἱ τοιοῦτοι δίκαιοι ἔ δύνανται ταῖς αὐτῶν δικαιοσύναις ῥυσαοθαι τὰ τέκνα αὐτῶν, ἡμεῖς ἐὰν μὴ τηρήσωμεν τὸ βάπτισμα ἀγνὸν καὶ ἀμίαντον, ποῖα πεποιθήσει εἰσελευσόμεθα εἰς τὸ βασιλεῖον τῆς Θεῶν· *dicit vero etiam Scriptura in Ezechiele: Si resurgant Noë et Iob et Daniel, non liberabunt filios suos a captivitate; si ergo etiam tales iusti non possunt suis iustitiis filios suos liberare, nos, nisi seruauerimus Baptisma castum et immaculatum, (p) quamquam confidentia in-*

(p) phrasin: τὸ βάπτισμα, seu σφραγίδα τηρεῖν, non excludere poenitentiam lapsorum ex §. 8. et 9. perspicitur.

grediemur in regnum Dei? Iam ex apertis hisce locis recte, ut puto, argumentamur: quicumque infantes impuros coram Deo pronuntiat, eosdemque parentum suorum sanctitate iustificari posse diserte negat; porro omnes ab initio per solam fidem a Deo datam in Christo Iesu dicit iustificari; denique fidem istam per Baptismum dari adfirmat: ille vel baptizandos Christianorum liberos existimat, vel aeternis eos addicit suppliciis, quod omnium sane iudicio apostolico doctore prorsus indignum foret. Dum vero parentum sanctitati Baptismum opponit, unicum caeteroquin ad salutem viam, per fidem nempe in Christo Iesu, quam Dei donum nuncupat, agnoscens: nihil utique clarius est, quam quod fidem istam Baptismo infantibus obtingere statuat; maxime cum fidem non a pietate tantum et operibus nostris, sed ab *intelligentia* quoque distinguat. Rationem vero qua usus est demonstrandi, in medio relinquimus.

THESIS X.

Infantes per Baptismum fide donantur.

Huic veritati quam ipsa infert Baptismi denominatio quae *re-generationis* lauacrum dicitur, Tit. III. 5. dilucide iam euoluta, nihil quicquam opponi potest quam quod nemo mortalium de modo huiusce operationis claram distinctamque sibi formare possit ideam. Verum enim vero, cum ne umbra quidem contradictionis hic adpareat, rationis impotentiae recte obuertimus euentiam reuelationis; maxime cum manifesta in promptu sint exempla: Ioannes in utero matris fidem suam insigni declarauit indicio; singularis haec fuit gratia, citra sacramentum, immo ante natiuitatem ipsi collata; at nobis tamen clarissimo documento est, per in-

Co-...

cognitam Spiritus S. operationem fieri utique posse ut infantes in Christum credant, immo paruulos, per circumcissionem regenitos, in Christum credidisse, ipsemet diserte affirmavit Matth. XII. 6. (q) Marc. IX. 42. indoles quidem huiusce fidei dilucide explicari nequit; sed *potest* utique Deus, cum infinita redundantia facere, supra ea quae mente concipimus, κατὰ τὴν δύναμιν τῆς ἐνεργουμένης ἐν ἡμῖν. Eph. III. 20. (r)

THESIS XI.

Adulti collata demum fide baptizandi sunt.

Corinthii alique fideles, qui maximam partem ea actate quae rationis usum admittit baptizati fuerant, non Baptismo sed *verbo* dicuntur *regeni*, 1. Cor. IV. 15. 1. Pet. I. 23. Iac.

- (q) Mennonitae, ut per INFANTES *infirmos in fide* hic denotari ostendant, infantibus scandalum dari haud posse inde probare conantur, quod peccare nequeant, cum quolibet peccatum pro fundamento habeat litteralem legis notitiam; vid. *Grondig Bewys tegen den Kinderdoop* Amst. 1693. p. 96. seq. verum hoc gratis ab ipsis dicitur, et ἀρετῆς γράφης, Ioannes certe aliam dedit descriptionem peccati: ἡ ἀμαρτία ἐστὶν ἡ ἀνομία 1. ep. III. 4. Weinmannus tres scripsit Disputationes *de fide infantum baptizatorum veteris et actuali, Anabaptistis, Pontificiis, Calvinianis et Photinianis oppositas* a. 1667. seqq. et Gottfr. Voigt *Exerc. Theol. de fide infantum baptizatorum*, Witteb. 1666.
- (r) Hermannus Schyn in *Historia Christianorum qui Mennonitae appellantur* p. 84. plane, inquit, *ineptum est externa quadam ceremonia supernaturalem virtutem, et quidem momento temporis in anima produci*. Sed Deum omnipotentem esse ipsa docet ratio, proinde *ineptum* potius, et recte quidem existimamus, eiusmodi sententiam nobis obtrudere ubi rationibus et argumentis opus est.

Iac. I. 18. Ioannes ad Baptismum non admisit adultos, nisi declarata prius mente de emendanda vita sollicita, Matth. III. 2. seq. et Petrus auditores suos, cordibus per verbum commotos et quid sibi factu nunc opus esset interrogantes, primum respiscere iussit, deinde baptizari, Act. II. 38. Philip-
 pus denique Diaconus Praefectum Candacae tum demum baptizari posse existimavit, *si toto animo crederet*, Act. VIII. 36. seq. Neque praetermittenda hic est elegantissima Pauli allegoria, qua praedicationem *plantationem* nuncupavit, Baptismum vero RIGATIONEM, 1. Cor. III. 6. 7. *ego plantaui, Apollos rigauit*, conf. cap. I. 14. 15. 16.

THESIS XII.

Adultis per Baptismum fides in Christum confirmatur.

Paulus ad Tit. III. 5. Baptismum non tantum *regenerationis*, sed RENOVATIONIS etiam *lauacrum* nominavit; regeneratio adultis ante Baptismum per verbi potentiam obtingit, siquidem ipsa, vt diximus, productio fidei regenerationem vno eodemque momento perfectam sistit, omnibusque numeris absolutam: proinde Baptismus intuitu adultorum, vtpote qui nisi fide iam praediti, atque adeo regeniti sint, ad Baptismum haud quaquam admittendi sunt, *regenerationis* lauacrum dici nequit. Propterea alteram, quae hic exstat, denominationem illum cum maxime effectum inferre, qui in adultis consequitur, ab omni dubio remotum arbitror. Et *renouationem* certe, ex diuina gratia, accedente a parte fidelium, per sincerum eiusdem vsum, enixo studio et exercitatione, per totam eorundem vitam maiora semper incrementa capere, ex seriis grauissimisque Aposto-

C 3

lorum

lorum admonitionibus longe manifestissimum est. Cum vero *renouatio*, quatenus a Deo proficiscitur, confirmationem et coactionem importet virium gratiae, quas altero fidei actu consequimur, *renouationem* hic, vt opinor, haud inconcinne *fidei* nominamus *confirmationem*. Porro, cum in viribus huius gratiae, et primo vtique loco, censenda sit plenior illa conscientiae tranquillitas, quae *παρρησία* et *πληροφόρια πίστεως* nuncupatur, adultis etiam Baptismo remissionem peccatorum conferri legitur Marci I. 4. Luc. III. 3. Act. II. 38. XXII. 16. I. Cor. VI. 11. Col. II. 13. sed hoc tantum sensu, quod confirmata fide de remissione peccatorum, ante Baptismum nempe facta, longe certissimi reddantur. Ipsa videlicet remissio peccatorum, siue iustificatio, fidem diuinitus excitatam protinus consequitur, ordinisque duntaxat ratione prior censetur pace et tranquillitate conscientiae, quippe quae nihil est aliud, quam peractae iustificationis declaratio. Idcirco Petrus, vbi negat *carnis purgationem* finem esse diuini huiusce lauacri, non quidem per directam oppositionem *animae purgationem* siue peccatorum ablutionem substituit, sed conscientiae potius *παρρησίαν*, I. ep. III. 21. *συνειδήσεως ἀγαθῆς ἐπερώτημα εἰς Θεὸν δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ ὅς ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ. ἐπερώτημα* nempe *παρρησίας in Deo*, quippe quod ex conscientia, Christi resurrectione vt oportet fulta, proficisci Paulus nos condocet Rom. VIII. 32. 33. seq. itemque I. Cor. XV. 55. *τίς ἐγκαλέσει κατὰ ἐκλεκτῶν Θεοῦ; Θεὸς ὁ δίκαιων. τίς ὁ κατακρίνων; Χριστὸς ὁ ἀποθανόντων, ΜΑΛΛΟΝ δὲ καὶ ἔΓΕΡΘΕΙΣ, ὅς καὶ ἐστιν ἐν δεξιᾷ τοῦ Θεοῦ. Πᾶς σὺ, θάνατε, τὸ κέντρον; πᾶς σὺ, αἶδη, τὸ νῆκος; τὸ δὲ κέντρον τῆ θανάτου ἢ ΑΜΑΡΤΙΑ.* Denique cum fundamentum coactionis virium gratiae arctior sit vnio cum Seruatore, quam scilicet fidei confirmatio cum primis importat, eadem sane fidei con-

confirmatio intelligitur, quando Romani dicuntur *in mortem Christi baptizati*, immo *sepulti cum ipso per Baptismum*, vt *σύμφυτοι τῆς ἀναστάσεως*, quoad veterem quidem hominem crucifixi, deficiente corpore peccati cum Christo viuerent Rom. VI. 3 -- 11. Galatae vero *Christum induisse per Baptismum* cap. III. 27. Colossenses denique per Baptismum circumcisi et consepulti et resuscitati cum Christo, Cap. II. 11. 12. id quod ipsa etiam actio immersionis ex parte repraesentauit.

THESIS XIII.

Qui baptizantur in foedus gratiae a Deo recipiuntur.

Circumcisionis finem fuisse receptionem in foedus gratiae ex ipsa eius institutione Genes. XVII. 7. 10. omnibus notum est, eundem itaque Baptismi finem esse inde adparet quod Baptismus in locum circumcisionis successerit Col. II. 11. Clarius vero Paulus hac de receptione locutus est ad Galatas III. 25. seqq. vbi baptizatos ita *Christum induisse* adfirmat, *vt omnes sint VNVS in Christo Iesu, et Abrahami idcirco semen, et secundum promissionem* (Abrahamo nempe, intuitu singularis siue vnici seminis, factam, quo nomine Christum denotatum dixerat comm. 16) *haeredes*. Etenim cum omnis quae ad hoc foedus pertinet promissio Christo facta sit, in propatulo est, illos demum huiusce foederis participes reddi, qui cum Christo ita vniuntur, vt *vnus* cum ipso dici queant; cum itaque Paulus huiusmodi vniitionem Baptismo fieri doceat, sponte sua sequitur, ex eiusdem sententia Baptismum receptionem inferre in foedus gratiae cum mediatore generis humani percussum. Sed receptio in foedus gratiae praeter adoptionem diuinam, Spiritumque *uio deus*,
ius

ius quoque haereditarium ad aeternae salutis gloriam, proindeque ipsam etiam salutem aeternam, ea videlicet quae aliunde nota est conditione, importat. Tit. III. 7.

THESIS XIV.

Efficacia Baptismi per totam vitam sese extendit.

Foedus, cuius per Baptismum participes reddimur, non humanum sed *diuinum* est; Dei autem *χαρίσματα* sunt *ἀμεταμέλητα* Rom. XI. 21. idcirco Petrus, quantumvis post grauissimum lapsum, suam tamen haud minus quam aliorum fidelium salutem, ex Baptismo repetit 1. ep. III. 21. Caeterum fidelibus Baptismum, quoad renouationis gratiam, per totam vitam prodesse, ex iis quae ad Thesin XII. disseruimus, satis abundeque cognoscitur.

SECTIO II.

HISTORIAM HVIVSCE DOCTRINAE AD
APOSTOLORVM VSQVE EXCESSVM
PERSTRINGENS.

§. I.

Coelestis quam haecenus exposui veritas, cum maximi utique momenti, et quoad praecipua saltem capita sua omnino in fundamentalibus censenda veniat, nullum quidem dubium est, quin ab infernalis genii liuore et malevolentia varia et multiformi excepta sit laceffitione; idonea tamen probatione deficiuntur, qui primam eius, apertam quidem, adgressionem ab ipso ministerii Ioannei repetunt initio. Matthaei nituntur relatione: Phariseos et Saddu-
caeos

caeos, ad *Baptismum* Ioannis (ἐπὶ τὸ βάπτισμα) accessisse, cap. III. 7. haec namque verba non aliam admittere contendunt interpretationem, quam qua particula ἐπὶ idem valeat ac *contra*, proindeque Pharisei et Sadducaeii *Baptismo Ioannis* sese opposuisse dicantur. Sed argumenta, quibus necessitatem durioris huiusce translationis ostendere et euincere se credunt, communi graecae phraseos significationi, et commo-
 modiori quae inde resultat interpretationi, nequicquam aduerfantur. Dum enim vel ad Lucae prouocant adfertionem, qua *Phariseos diuinum* hocce *consilium*, ad ipsos *pertinens*, *reieci* auctor est, cap. III. 30. vel subiectam seueram Ioannis increpationem seriamque poenitentiae commendationem caussantur, receptam tantummodo expositionem, Phariseos nimirum et Sadducaeos eo animo accessisse, vt et ipsi *Baptismum* suscipere, infringunt et destruunt; verum nihil quicquam indicant, quod impedimento sit, quo minus *spe-*
ctatum duntaxat, animoque sciendi tantum quid noui hic ageretur cupido et curioso, aduenisse censeantur; siquidem haec sententia, praeterquam quod verbis Euangelistae exacte respondeat, subsequens etiam reprehensionis claram iustamque suppeditat rationem.

§. II.

Primum itaque impetum ipsa sustinuit diuina *Baptismi* institutio, sed specioso examinis titulo dissimulatum, cum sexto vel septimo demum mense officii Ioannei, delegati a Synedrio Sacerdotes et Leuitae propalam interrogarent: quanam tandem auctoritate noua haecce religionis disciplina introferretur? Io. I. 24. f. Equidem doctissimi plerique interpretes laudabile hic agnoscunt veritatis studium, vel curam saltem patribus et magistris populi diuini apprime dignam;

D

im-

immo sunt qui Christum de hac ipsa legatione loqui, mentemque adeo mittentium detegere autumant, vbi dicit: *quod exsultare voluerint ad horam in luce Ioannis Io. V. 35.* Verum enim, si remota honorifica sed fallaci specie rem ipsam penitus consideramus curatiusque expendimus, nefaria vtique deprehendimus, et introspicimus consilia, ex incitato et ardentissimo veritatis odio profecta, et ad dignitatem iustaque existimationem diuinissimi huiusce mysterii, quoad eius quidem fieri posset, infringendam et extinguendam, haud perfunctorie directa. Seruatoris autem verba, quae dubium hic mouent, de multitudinis duntaxat opinione et confluxu accipienda sunt.

§. III.

Quodsi operosa vti vellem demonstratione, haud quam praetermittendum foret quod ipsemet Euangelista notatu vel maxime dignum et necessarium existimauit: legatos *ex Phariseis* fuisse desumptos, sempiternis videlicet praecipuisque Baptismi Ioannei hostibus Luc. VII. 30. Matth. XXI. 25. Marc. XI. 31. Luc. XX. 5. Sed ipsae, puto, interrogationes summam propositi malignitatem sufficienti ratione patefaciunt et omnino illustrant. Simpliciter quidem et apertis verbis sciscitari, vtrum Christi personam sibi arrogaret, idem fuisset ac indignissimam adsimulare ignorantiam et stupiditatem; siquidem interpretes Scripturae et magistros in Israel, de singularibus hominis, ab aliquo iam tempore omnium sermone celebrati, vel rumore indissimulabili nuntio edoctos, praeterire neququam poterat, certe minime omnium debebat, praeter luculentam confessionem, qua ipsemet *minorem* se dixerat *Venturo* Luc. III. 16. natales etiam et profapiam sacerdotalem omnino ipsi obstare, quo minus
Chri-

Christum se esse intenderet: nihilominus tamen primam interrogationem suam, cuius quidem summa fuit: *σὺ τίς εἶ;* pessimo dolo ita formabant, ut modestiam sanctissimi viri impense simul sollicitarent. Enimvero non ex responsione tantum Baptistae, sed ex Euangelistae quoque phrasi: *καὶ ὡμολόγησε, καὶ ἐκ ἠρένησατο, καὶ ὡμολόγησεν*, ut mea fert opinio, clarissime perspicitur, primam hancce quaestionem tertia admodum instantia iteratam esse, aliis videlicet aliisque, quod proclive iudicatu est, implicatam et inuolutam lenociniis friuolisque causationibus ad apertissima haecce obstacula vel eleuanda, vel saltem extenuanda, audaciamque hoc pacto prouocandam versutae captionis artificio comparatis atque digestis. Praeterquam enim quod nulla hic opus fuisset negatione, si absque huiuscemodi adiunctione simpliciter tantum interrogassent: *Τι quis es?* singularis etiam, qua Euangelista hic vsus est, repetitionis: *et confessus est, et non negauit, et confessus est*, non aliam causam peruideo, quam iterationem responsionis, quaestionis nempe instantia expressam et extortam. Non sum nescius scriptoribus diuinis, et Ioanni cum maxime, receptum esse, quod adfirmarunt oppositi negatione vel explicare vel fortius adserere; hic vero, quod prorsus singulare et significantissimum idcirco censendum est, non adfirmationi tantum negatio, sed negationi rursus eadem subiicitur adfirmatio. Sed quomodo dedicatiuo, quod tantopere flagitarunt, responso ut tandem voluissent, altera tertiaque percontatione satis abundeque prodiderunt. Etenim cum per *Eliam* sine dubio Tisbhitē, per *Prophetam* vero Prophetarum designarint principem, ex Mosaica praecellentia cognoscendum, quem ipsi quidem perperam diuersum a Christo exspectarunt; proinde vtriusque, haud minus quam Christi persona, miraculorum illico demon-

D 2

stran-

men-
quod
erum
m pe-
rtique
et ar-
stam-
d eius
haud
bium
fluxu

d qua-
ta no-
lega-
prae-
Matth.
inter-
ratio-
em et
roga-
ntiam
gistros
nspore
ulabili
nime
qua
etiam
minus
Chri-

stranda fuisset potentia, siquidem et Moses et Elias eminentissima miraculorum gloria cum maxime inclaruere, Ioannes autem nulla patrauerit miracula, Io. X. 41. haud vana suspicione, sed firmo utique iudicio colligitur, legatos Synedrii, cuius profecto aliunde notissima est malitia, illud in primis efficere debuisse, ut vel expugnata tandem modestia, vel per imprudentiam saltem, eiusmodi titulum auctoritatis sibi adscisceret, quem deficiente necessaria probatione sustinere et tueri nullo modo potuisset; hoc namque pacto ipsemet nouam suam actionem, cuius quippe existimatio ex administrantis hactenus pendebat dignitate, turpiter dedisset, omniumque nisi ludibrio, contemptui tamen, propinasset. Clarissimum vero et omnino certissimum malignitatis infensique animi sui indicium, hoc tandem proposito deieci, postrema quaestione exhibuerunt omniumque exposuerunt oculis: *cur ergo baptizas, si neque Christus es, neque Elias, neque Propheta?* Ioannes sane ad quartam ipsorum sciscitationem, indefinite tandem conceptam, singularis officii sui auctoritatisque rationem illustri Esaiæ vaticinio patefecerat, et quadantenus confirmarat; legati igitur aut omnino fuerunt plumbei, quod quidem verosimile haud videtur, aut suarum illico perspexerunt partium, luculentissimi huiusce adfert, quippe quod omnium actionum, officii hactenus causa susceptarum, proindeque Baptismi cumprimis diuinam rationem quam apertissime importabat, vltiorem exigere declarationem: At enimvero eiusmodi hoc erat adfertum, ut sine miraculis planum id facere, et ante omnium oculos liquidissime potuisset demonstrare; per veteratoriam idcirco nequitiam caput hoc causæ, vel pueris perspicuum, occupata et superuacanea interrogatione: *quanam ergo auctoritate baptizas?* vaferrimo insuper artificio sententiae in modum formata, non tantum praetermittunt, sed

sed tanquam iudices, ne flocci quidem censendam impudentissime pronuntiant: ut scilicet existimationem saltem diuinae actionis, quam ipsam aperta via impetere et dissoluere haud sustinebant, occulto fraudulentis examinis tramite, auctoritatisque praeiudicio, apud imperitam mobilemque multitudinem infringerent et eleuarent.

§. IV.

In cassum haec cecidisse consilia tamque prorsus vana fuisse quam impia et detestanda, cuiuslibet, nisi fallor, euidentissimum est; quam apte vero Ioannes auctoritatis suae indolem exposuerit, omnique iuxta dubio, auditorum forte mentibus iniecto, satisfecerit, non perinde apertum est, sed interpretum potius opera tectum et quadantenus inuolutum. Recte pridem nostrates Pontificiorum contradixerunt expositioni, qua postremam Ioannis responsionem ad confirmandum errorem suum, Ioannis hanc actionem omni supernaturali effectu caruisse, proindeque ab ea quae Sacramentum nobis dicitur, substantiâ diuersam fuisse, temere, ut consueuerunt, abripiunt, eamque vel vnico Scripturae adserto, quo Ioannis haecce disciplina *Baptismus respicientiae dicitur in remissionem peccatorum*, omnino disiecerunt: verum eiusmodi rursus communi fere calculo probarunt ornandamque sumserunt interpretationem, quae, ut ingenue fatear, praeterquam quod textus cohaerentiae non vsque quaque respondeat, aliorumque locorum euidentia valde grauiter prematur, scholasticam potius redolet subtilitatem, quam heroicam diuini huiusce legati, qua Eliam omnino retulit, grauitatem. Eam indico explanationem qua verba Ioannis: *Ego baptizo aqua, sed in medio vestrum stetit etc.* quae quidem vtique ad notissimam oppositionem, *illo spiritu baptizabit*, remittunt, distinctionem importare censentur, inter exter-

num aquae *Baptismum*, et *internum Baptismum Spiritus* cum eodem concurrentem; perinde ac si dixisset: *Ego nihil aliud hic facio quam quod a quouis mortaliū proficisci potest, siquidem supernaturalis actionis meae efficacia a Christo est; ille namque, dum ego aqua baptizo, Spiritu S. vos baptizabit: proinde ex diuina Baptismi mei virtute haud quaquam consequitur, quod persuasum haecenus habetis, vel Christum me esse, vel Eliam, vel Prophetam.* Honoris enim caussa delegatos existimant Pharisaeos, qui hanc tuentur interpretationem.

§. V.

Verum ipsi quodammodo fatentur, subtilem hanc distinctionem neque ad interrogationem neque ad mentem Pharisaeorum quadrare, proindeque ab hoc loco profus alienam esse, dum responsionem Ioannis ita adornatam dicunt, vt *directe* ipsis haud satisfecerit, quomodo vero *indirecte*, hoc quidem sensu, satisfecisse censenda sit, data opera idoneisque rationibus illustrare non adgrediuntur. Noua, dicunt, comparatione docere voluit aquae *Baptismum* Christo nequicquam praecudicare, et perperam inter notas ipsius poni; recte sane, sed fieri id potuit, factumque, vt arbitror, sine obscura eiusmodi distinctione: immo, ecquis est qui neruum perspiciat huiusce consequentiae: Ego minorem me dico Messia, nihilque praeter externam *Baptismi* actionem mihi adscisco; ergo vos aquae *Baptismum* perperam inter notas Messiae posuistis. Sed Pharisaeos agnouisse existimant *supernaturales Baptismi effectus*, indeque confecisse, ipsum vtique Christum sub nomine et persona Ioannis sese occultare; mihi vero ex postrema eorundem interrogatione planum videtur, Pharisaeos diuinam *Baptismi virtutem* neutiūquam agnouisse; siquidem verbis: *cur ergo baptizatis?*

nas? exquirunt, vtrum diuina an humana tantum aucto-
 ritate nouam hanc disciplinam introduxisset; cum tamen
 ex diuina virtute huiusce actionis ad diuinam eius institutio-
 nem prona ipsis fuisset consecutio; furoris vero dedissent
 indicium si friuola hac interrogatione significare voluissent,
 nemini, nisi Christo, Eliae et Prophetae, licere supernaturales
 in mentibus mortalium producere effectus.

§. VI.

Sed rem omnem plane conficiunt, et de genuino huiusce
 responsionis sensu longe certissimos nos reddunt clariora
 Scripturae loca, quae eandem sistunt oppositionem. Act. I. 4.
 ipse Seruator, caelos iam iam adscensurus, iisdem vsus est
 verbis, vt discipulis suis promissionem Patris, quam Hiero-
 solymis ipsos iusserat opperiri, explanaret et quodammodo
 illustraret: *Ioannes enim baptizauit quidem aqua, vos autem
 baptizabimini Spiritu S. non post multos hos dies; et Petrus di-
 cit Act. XI. 16. cum Spiritus S. in familiam Cornelii non se-
 cus ac in ipsos Apostolos illapsus fuisset, in mentem sibi venisse
 dicti illius Domini: Ioannes quidem baptizauit aqua, vos vero
 baptizabimini Spiritu S.* Inde profecto euentissimum est,
 in eiusmodi oppositione *Baptismum aquae* non solam deno-
 tare externam abluionem, sed ipsum potius regenerationis
 et renouationis, quod nuncupamus, Sacramentum; *Spiritus*
 autem *Baptismum* nihil aliud inferre, quam singularem istam
 exaltati Seruatoris actionem, qua, nullo interueniente natu-
 rali elemento, ipsum sanctissimum Spiritum ad extraordina-
 ria charismata, quae Apostolorum aeuo Ecclesiam cumma-
 xime ornarunt, ex promissione Patris, copiosissime effudit.
 B. quidem Gottfridus Olearius, vt priorem locum receptae
 verborum Ioannis interpretationi haud quaquam refragari

de

doceret. Seruatoris praedictionem ita dilatauit: *Ioannes quidem, ut causa ministerialis, praestitit quod suum est, aqua vos baptizando, ita ut, si sensuum standum iudicio sit, nihil hic praeter aquam deprehendere liceat; nunc vero sensibus ipsis patebit, quam verum sit id quod ille ostendit, Baptismum Spiritus esse mea virtute, qui aqua extrinsecus ab ipso peragebatur, iam enim sensibili Spiritus a me missi Baptismo baptizabimini, in Observationibus ad Matthaeum p. 572.* At haec certe paraphrasis non tantum dura est et quodammodo violenta, sed Petri etiam luculentissimis verbis accommodari prorsus nequit; siquidem Petrus ex Seruatoris promissione infert: Spiritus Baptismum ex maiori gratia proficisci, proindeque Spiritu baptizatos, aquae Baptismo neutiquam indignos fuisse censendos.

§. VII.

Reducto verborum sensu perexpeditum iam puto quam apte iisdem aduersariorum represserit calumniam. Baptismi non minus quam officii sui diuinam rationem luculento Esariae vaticinio adstruxerat: *ego vox clamantis: in deserto hoc dirigite viam Domini sicut dixit Esaias Propheta; cap. XL. 3.* Sed legati nihilominus, ut imperitis saltem scrupulum iniicerent, superuacanea interrogatione: *cur ergo baptizas? cum neque Christus sis, neque Elias, neque Propheta;* haud obscure significauerant: baptizare, ex Synedrii sententia, proprium esse Messiae; Ioannis igitur actionem ex humano tantum consilio profectam, atque adeo prorsus inanem esse: maxime, cum ne Eliam quidem vel Prophetam se dicere sustineret. Huic igitur iniuriae dilucidam obuertit actionis suae declarationem, omniumque ante oculos exponit, Pharisaeos iniquissimo iudicio summa hic imis et mare coelo miscuisse. *Ego, legatus Dei, Esariae vatis praedictione promissus,*
bapti-

baptizo, sed aqua, certe Pharisei sola aqua me censent baptizare, alioqui, si diuinam disciplinae meae virtutem agnoscerent, diuinam eius originem, non sine insigni absurditatis nota, infitiarentur; sed aqua tamen baptizo, siquidem ad diuinissimos effectus producendos externum illud adhibeo elementum. Pharisei Baptismum in notis Messiae numerandum contendunt, & recte sane, notissimo namque Ioelis vaticinio praedictum est, fore, vt Messias gratiosam quandam effusionem perficiat, eademque proinde dignoscatur: *Scietis quod in medio Israel ego --- & effundam* &c. Ioel. II. 27. 28. Sed aduersarii, dum inde conficiunt & audacter pronuntiant, Baptismum aquae iniussu Dei a me introduci, vocabuli abutuntur ambiguitate: Messias enim spiritu baptizabit, seu vt ipsa Ioelis verba habent: *spiritum effundet*; nulla hic mentio est aquae vel interuenientis cuiusdam externi elementi; ipso itaque spiritu baptizabit; haec est singularis illa, & quam sibi soli reseruauit actio, proindeque nota eius characteristica; ego vero aqua baptizo: aliud est aquae Baptismo Spiritum S. ad ordinaria dona conferre, aliud ipso spiritu baptizare. Et certe quemadmodum per Prophetam *Dominum Deumque* se nuncupauit, et dixit: *scietis, quod in medio Israel ego*; ita *in medio vestrum* iam constitit, quem vos non nostis etc. Tam plana & perspicua defensione et Phariseos elingues factos, et multitudinem in agnita veritate confirmatam esse nemo fortasse mirabitur.

§. VIII.

Exiguo temporis interiecto spatio, cum Ioannes Aenone prope Salim baptizaret, Iesus autem in Iudaea, per discipulos suos, eadem opera, sed maiori successu perfungeretur, discipuli Ioannis, posita Iudaeis quibusdam quaestione de pu-

E

rifi-

rificatione, nouam prouocarunt controuersiam: vtriusnam Baptismi maior censenda esset dignitas? Io. III. 22. seq. IV. 2. Ipsum quidem argumentum huiusce disquisitionis non edisfertatum est; ex cohaerentia tamen recensiois haud obscure intelligitur: discipulos Ioannis, vt Magistri sui disciplinam commendarent, iudaicam quandam purificationem, Pharisaeorum fortasse hemerobaptismum, haud contemnendis obiectionibus impugnasse; Iudaeos vero, argumentis ipsorum in medio relictis, Ioannis vicissim Baptismum in contemptum adduxisse: quod ille iam ab aliquo tempore in Iudaea baptizaret, quem ipsemet Ioannes propalam insigni honorauerit supremae dignitatis & praecminentiae testimonio; auctores denique disputationis, ipsa quidem controuersia suppressa, de nouo hocce nuntio eum in modum ad Magistrum retulisse, vt occultam simul aperuerint inuidiam. Sed ad clariora & momentosiora progredior.

§. IX.

Post gloriosissimam Seruatoris ascensionem plerique omnes nascentis Ecclesiae christianae fideles, et in his ipse Petrus Apostolus, vniuersalem Baptismi gratiam ad solos primum retulerunt circumcisos. Petrus certe coelesti demum visione, Act. X. 9. seq. descripta, et specialissimo Spiritus mandato v. 19. 20. diuinitus se fatetur edoctum: *ne quem hominem pollutum aut impurum nuncuparet*, v. 28. & Cornelii deinceps relatione insigniter hanc in rem confirmatum, v. 34. 35. *re ipsa comperio, Deum non habere personarum rationem, sed in quauis gente acceptum ei esse, qui eum timeat & exerceat iustitiam*; immo, ratione, quam mandato suo de baptizanda Cornelii familia praemittendam duxit, aperte significauit, ne tot quidem tantisque indiciis, nisi noua ac-

ces-

cessisset patefactio, clarum et omnino exploratum sibi fuisse, vtrum fidei expositionem salutaris hic etiam excipere debuisset ablutio: *num quis aquam prohibere potest, quominus baptizentur isti, qui Spiritum S. acceperunt sicut et nos?* v. 47. Eodem errore reliquos etiam christianos illis quidem temporibus laborasse, vel inde adparet, quod *Hierosolymitani ex circumcissione fideles altercati cum Petro, dixerunt: ad viros praeputium habentes introiisti, et comedisti cum eis,* cap. XI. 2. 3. et eadem demum argumentatione, ab ampliori nempe gratia ad ordinariam deducta, de diuina voluntate certiores facti, *quieuerunt, Deumque glorificauerunt, dicendo: ergo Deus gentibus quoque respicientiam dedit ad vitam,* v. 18.

§. X.

Rem ipsam, de qua Petrus hic dubitauit, haud leuis momenti fuisse ex ipso modo quo rectiora edoctus est quilibet intelligit; illorum tamen sententiae subscribere nequeo, qui Petrum simpliciter dubitasse autumant, vtrum gentiles ad consortium Euangelii admittendi sint, nec ne? apud Lucam certe ne minimum quidem indicium quod probabilem hanc reddat suspicionem deprehendimus; neque perspicio quomodo Petrus de gentiliū Baptismo simpliciter et sine vlla exceptione ambigere potuerit, cum disertis Seruatoris verbis *omnes gentes* haud pridem *inssus fuerit et docere et baptizare,* Matth. XXIIII. 19. Nihil profecto clarius dici potuisset, immo sunt qui per τὰ ἔθνη solos intelligi statuunt gentiles; (*) Apostolum vero huius citius mandati, quam proprii nominis, oblitum esse nemo facile crediderit: an ergo Petrus primique christiani eiusmodi sensum illi subiecerunt,

E 2

quo

(*) Altingius T. VI. Opp. p. 143.

quo neque gratiae diuinae neque Baptismi inferre et confirmare potuit vniuersalitem? at hoc sane nobis, qui in claficis illud censemus probationibus, minime concedendum est. Rectius itaque Petrum ad illorum adscribimus numerum, qui gentiles quidem omnino ad institutionem euangelicam fideique consortium admittendos agnouerunt, sed circumcisionem demum aditum ad hanc gratiam patefacere, atque adeo gentilibus haud minus quam Iudaeis, praeparationis et legalis cuiusdam purificationis causa, necessariam existimarunt. Inde vero procliuè simul iudicatu est, Ioanem aequè ac Christi discipulos non nisi circumcisos tinxisse, cum caeteroquin vel sola exemplorum recordatio omnem hic sistere potuisset fluctuationem. Caeterum nihil omnino agunt, qui hac ipsa dubitatione Apostolorum in docendo infallibilitatem euertere annuntur; quamuis enim fieri prorsus potuerit, vt ipsi nonnunquam hac vel illa de re dubitarent; ex Christi tamen promissione aliisque clarissimis argumentis notum et manifestum est, *qualibet hora*, quae necessitatem dicendi secum tulit, *diuinitus ipsis datum fuisse quid et quomodo loquerentur*, Matth. X. 19. idcirco doctrina ipsorum a veritate nunquam potuit aberrare. Sunt, qui *practicos* ipsorum errores agnoscunt, *theoreticos* autem, post Spiritus S. effusionem, prorsus insitiantur; sed vtrum haec distinctio hanc ipsam saltem exceptionem de qua cummaxime loquimur, respuat, vehementer dubito; sufficit, quod exploratum habeamus, Apostolos haud minus quam Prophetas, in qualibet officii executione ab omni errandi periculo quam longissime fuisse remotos.

§. XI.

Momentosior, et omnino fundamentalis, illorum fuit error qui ipsis fidelibus et baptizatis Antiochenis necessitatem

tem

tem imposuerunt circumcisionis, magnisque tandem turbis excitatis occasionem dederunt concilio Hierosolymitano; illi namque ipsum simul adgressi sunt Baptismum dum *docuerunt, fratres, nisi circumciderentur ritu Moſis, non poſſe ſeruari*, Act. XV. 21. Non negarunt Baptismum praeputiatis rite fuiſſe collatum, ſed ſalutarem eiſdem effectum impugnarunt, et tantum non diſertis verbis inſitiati ſunt: neſcio enim quo pacto negare potuiſſent, baptizatos, niſi praeputum ponerent, ſaluos fieri, ſi Baptismum, cuius videlicet iterationem haud flagitarunt, ſalutem inferre omnino agnouifſent; ſed non ſolam vrſerunt circumſiſionem, verum legis etiam, moralis haud minus quam caerimonialis, obſeruantiam neceſſariam dixerunt ad ſalutem, id quod ex comm. 24. et Petri verbis, quibus legem, cuius cauſſam turbatores egerunt, *ingum nuncupat, quod portari plane non poſſit*, comm. 10. manifeſtum eſt. Non quidem ſupernaturalem Baptiſmi efficaciam in controuerſiam vocarunt, ſed doctrina de iuſtificatione per fidem impugnata, indirecſte ſimul Baptiſmi dignitatem adgreſſi ſunt; ſiquidem Baptiſmum remiſſionem peccatorum et ſalutem inferre dici proſus nequit, vbi negatur per fidem, diuino hocce lauacro vel excitatam vel confirmatam, iuſtitiam coram Deo aeternamque tandem ſalutem donari.

§. XII.

Orta ſtatim ſeditione Paulus quidem et Barnabas magna diſceptatione, et inuiſtis haud dubie argumentis, ſtrenue id egerunt, vt errantes ad ſaniorē ſententiam reuocarent, pacemque et tranquillitatem Eccleſiae reſtituerent; ſed errori ruruſus inflexibilis aduerſariorum perucacia tantam conciliauit ſpeciem, vt plerique tandem Antiocheni incerto men-

E 3-

tis

tis iudicio fluctuantur. Turbulento hocce statu, et veritate tantum non penitus inuoluta, si non omnes, plerique certe statuerunt, ut Paulus et Barnabas et quidam alii ex illis, huius quaestionis causa, Hierosolymam adscenderent ad Apostolos et Presbyteros. Deum huiusce consilii auctorem fuisse Paulus nos condocet, dum ad Galat. II. 2. ex reuelatione se dicit adscendisse; neque dubium est quin ipsi Paulo isthaec reuelatio obtigerit, ac proinde a Paulo propositum hoc fuerit consilium; non potuit tamen non ipsis etiam aduersariis probari, siquidem exploratum habuerunt Hierosolymitanam Ecclesiam, magna ex parte, eandem secum fouere sententiam: immo veri simillimum est, per alios ex illis, qui cum Paulo et Barnaba, veritatis nempe defensoribus, ablegati dicuntur, ipsos alterius partis primipilos, erroris videlicet patronos, denotari. Et certe cum Paulus et Barnabas Ecclesiae Apostolis et Presbyteris ministerii sui inter exteras nationes successum vix ac ne vix quidem exposuissent, surrexerunt protinus qui ex Pharisaeorum secta crediderunt, et dixerunt: oportere circumcidere illos (conuersos ex gentibus) et praecipere, ut obseruent legem Moysi. Sunt quidem qui haec verba non Lucae esse, sed a Paulo et Barnaba prolata credunt, proindeque ellipsin et transitionem hic statuunt ab obliqua oratione ad rectam; et sane eiusdemmodi ellipsis et transitio exstat Luc. XVI. 8. 9. neque perspicio cur doctissimi quidam interpretes particulam *de* vel maxime huic expositioni censeant aduersari, siquidem haec neutiquam obstat, quo minus ellipsis verbi *addiderunt* locum tueri posset, h. m. *addiderunt: surrexerunt autem* etc. Sed praeterquam quod haec sententia nullis nitatur rationibus, non desunt etiam, quibus receptam interpretationem tueamur, haud contemnenda indicia. Primo enim Antiocheni turbatores ex

Iudaea tantum dicuntur descendisse v. 1. sed Hierosolymitani legis patroni *Pharisaeorum* adscripti leguntur familiae; deinde etiam longe probabilius est, disceptationis, quae v. 7. exorta legitur, auctores v. 5. nominatos esse, quam silentio prorsus tectos. Quidquid huius sit, ex hac ipsa saltem contentione, congregata demum Ecclesia exorta, palam est coetum Hierosolymitanum, paucis fortasse cum Apostolis exceptis, eodem grauissimo errore laborasse; quemadmodum etiam ex epistola, concilii deinceps nomine ad fratres ex gentibus perscripta, condiscimus, auctores huiusce litis ex eadem Ecclesia prodiisse, v. 24.

§. XIII.

Apostolis itaque et Presbyteris, immo fratribus quoque, quod ex v. 22. 23. colligitur, congregatis, post magnam disceptationem, Petrus tandem libertatem christianam luculentissima ratione vindicauit: *omnibus, quod differi nequeant, satis abundeque notum esse, quemadmodum Deus ὁ καὶ διοργάνωσεν in aedibus Cornelii conuersis gentilibus, praenium sola fide, Spiritum S. dederit, aequae ac ipsis Apostolis, ad singularia et extraordinaria charismata; clarissimo videlicet testimonio, pura ipsorum corda esse, sanctissimo nempe hospite nequaquam indigna, atque adeo sola fide purgata; et cum puritas coram facie diuina omnium consensu salutem importet: neque circumcisionem, neque legis obseruantiam salutem inferre, sed fidem seruare. Manifestum hocce signum diuinae hanc in rem voluntatis adsperrari, legisque nihilominus iugo conuersos ex gentibus subiicere, idem fore ac Deo necessitatem imponere, voluntatem suam, sufficienti ratione patefactam, nouo iudicio declarandi; illorumque adeo culpam commereri qui Deum dicantur tentare. Adfore nouum quod deposcant signum, eoque certius quo maius*
haec

haec peruicacia momentum trahat, sed eo grauiori quoque cum animaduersione coniunctum: non de re nihili, sed de salute agi, non discipulorum tantum ex gentibus collectorum, sed omnium omnino mortalium; cum eam legem, cuius obseruantiam ad salutem necessariam dicant, neque Patres seruare potuerint, neque ipsi perfecta obedientia seruare queant: agnoscant igitur, Patribus ex eadem gratia Domini Iesu Christi salutem obtigisse, qua seruari se credant omnes rectius de lege sentientes.

§. XIV.

Cum accurata et grauissima haecce demonstratio omnium illico mentes tanta perstrinxisset euidentia, vt ipsi etiam legis consulti intra silentium se continerent, et vniuersa multitudo Barnabam Paulumque auscultasset, denarrantes, quanta Deus signa et miracula per ipsos apud exteros edidisset; Iacobus gentilium conuersionem, cuius Petrus primum se dixerat ministrum, diuina oraculi auctoritate roborauit, eademque opera Baptismi salutarem effectum, implicite vt diximus impugnatum, haud obscure confirmauit: *Huic consonant verba Prophetarum, sicut scriptum est: Post haec reuertar et reficiam collapsum Davidis tabernaculum eiusque ruinas restaurabo et erigam illud, vt reliqui homines requirant Dominum, et omnes gentes super quas inuocatum est nomen meum; dicit Dominus qui facit haec omnia.* Exstat hoc vaticinium apud Amosum cap. IX. 11. 12. sed ita, vt textus originalis et graecae quae hic legitur interpretationis, primo quidem intuitu, haud leuis momenti adpareat differentia, maxime posteriori commate vbi versionem τῶν ὁ secutus (nisi quod praeter particulam αὐ, τὸν κύριον addiderit) verba Hebraea: **למאן ירשו אח שארית אדום** vt haereditatem consequantur cum reliquiis Edom, ita reddidit: ὅπως ἐκζητήσωσιν οἱ κατὰ τὰ-

τάλοιποι τῶν ἀνθρώπων. Valde probabilis illorum mihi videtur sententia, qui inde natam hanc autumant dissimilitudinem, quod interpretes pro יִרְשָׁן legerit יִרְשָׁן i. e. *quaerent* et pro אֲדוֹמִים Edom אֲדוֹמִים *homines*; non, quod vel translatores corrupto vsu censeam codice, vel textum originalem deinceps deprauatum esse Pezronio et Whistono concedam; sed longe saniores ob causam, quae ad aliorum etiam locorum differentiam commode nonnunquam applicari, variisque difficultatibus, quae viris doctis multum laboris facessunt, egregiam adfundere potest lucem. Mea scilicet opinione translatio quae LXX. interpretum dicitur, Vossio quidem perperam θεόωννευτος visa, non sine singulari tamen directione diuinæ prouidentiae adornata est. Fieri certe non potuit quin Deus praeuideret, fore, ut hac deinceps versione, non tantum praecipua et maxima pars iudaeae gentis, sed noui etiam testamenti doctores, prima quidem aetate vterentur, eiusdemque omnino starent auctoritate; diuina itaque directione factum arbitror, quod interpretis oscitantia quaedam Scripturae loca, et in his Amosi hocce vaticinium, cui nempe hoc ipso temporis interuallo euentus cum maxime respondere debuit, *ad mentem* sanctissimi Auctoris exacte expressa omniumque simul oculis clarius euoluta sint, quantumuis accuratae translationis examen sustinere caeteroquin haud possint. Id vero de illis cum primis locis certum esse puto, quae in N. T. ex hac versione desumpta leguntur, tametsi verbis hebraici textus exacte non respondeant. Praeterea omnes hic euanescent difficultates, tantum abest ut inextricabiles existimandae sint, si recte consideramus et expendimus, huiusmodi loca a diuinis doctores, vel noui Testamenti scriptoribus, non humano consilio, sed Spiritus S. instinctu et auctoritate, ad partes esse

vocata; quidni enim ipsemet Auctor Scripturae de sensu oraculorum sententiam dicat omnium calculo dignissimam? Non desunt tamen qui huius, de qua nobis hic sermo est, differentiae alias exponere annuntiantur causas, ex ipsa nimirum phraseos ratione desumptas: ita ut interpretem verba quidem recte legisse, sed sensum omnino perspexisse dataeque opera clarius extulisse contendant. Vt cunque sit, longe sane manifestissimum est, per *Davidem* Messiam, et per *tabernaculum* regnum ipsius hic intelligi, vel ut clarius loquar, Ecclesiam, doctrinae corruptione collapsam, sed ipsius Christi et Apostolorum opera reficiendam et instaurandam. Cum itaque Amosus praedicat, fore, ut incolae huiusce tabernaculi, seu membra Ecclesiae cum reliquiis Edom, et omnes gentes haereditatem consequantur, satis puto planum est, de reliquiis Edom et de gentibus implicite simul praedicti, fore *ut Dominum requirant*, siquidem hoc demum pacto fieri poterat ut cum gentibus Ecclesiae membris haereditatem consequerentur; sed requirere Dominum sine dubio nihil aliud hic infert, quam *invenire* Dominum, seu quod idem est, in gratiam foederalem, quae haereditatem utique importat, recipi. Edom vero non ipsam semper nationem Edomaeorum, sed aduersarios ciuitatis Dei haud raro denotare peruulgatum est. Quod si ergo apertius loqui vellem, neque tamen explicite *hostes Ecclesiae* indicare, ipsemet eadem vterer circumscriptione: *reliqui homines, ab incolis tabernaculi quod Ecclesia dicitur, omnibusque gentibus, quibus nihil cum his negotii est, plane diuersi.* Iacobus ergo luculento hocce vaticinio primo quidem adstruxit accessionem gentilium ad Ecclesiam, deinde vero Baptismi quoque salutarem effectum confirmavit, his nempe verbis innixum: *super quas (gentes) innocatum est nomen meum; dicit Dominus qui facit haec*

haec omnia. Plerique omnes interpretes idem haec verba valere putant, ac si dixisset: quae de meo nomine cognominatae sunt, vel eodem sensu: quae ad veri Dei agnitionem pervenerunt. Sed huic expositioni textus refragatur cohaerentia; oportet enim in his verbis causam latere, quam ob rem gentiles ad Deum conuersi nulla adficiendi sint molestia: siquidem Iacobus, postquam addidisset, Deo opera sua ab aeterno cognita esse, ex his ipsis quae cum maxime illustramus verbis infert: διὸ ἐγὼ κήρως, hanc propter causam ego censeo etc. nullam vero rationem protulisset, cur gentes a circumcissione legisque iugo immunes essent, nisi his verbis: super quas inuocatum (vel nuncupatum) est nomen meum dicit Dominus, singularem, explicitam et vel maxime solennem nominis diuini invocationem, cum salutari ablutione coniunctissimam, indicasset; etenim ex vaticinio de gentium conuersione non rectius efficere hanc potuit libertatem, quam ex ipsa Baptismi confirmatione, cum in promptu fuisset exceptio: huiusmodi praedictiones necessitati circumcissionis, diuinitus quippe institutae, neūtiqum repugnare, sed spem potius erigere, fore vt gentes legibus Ecclesiae omnique diuinae institutioni sese subiiciant, et hac demum communi via salutem consequantur. Sed nostra haec interpretatio planam immo euentissimam sistit rationem: Deus, cui ab aeterno omnia nota sunt, per Amosum vatem praenuntiauit, fore vt gentiles, ex quo nomen diuinum super illos inuocatum vel nuncupatum fuerit, cuius nempe inuocationis ipsemer deinceps rationem Baptismi institutione patefecit, requirant, atque adeo inueniant Dominum, seu quod idem est haereditatem, ex foederati, quam haec phrasis importat gratia, adeant. Quodsi itaque omnium consensu Prophetarum haec verba nos condocent exteras nationes, haereditatem vel salutem, per ipsum Baptismum

F 2

pro-

protinus adire cum Israelitis: firmo utique iudicio decerno, conuersos ex gentibus nulla adficiendos esse molestia, ut scilicet haereditatem, quae ipsa salus est, per legis obseruantiam consequantur. Veruntamen Euangelii causa scribendum puto, ut ab iis se abstineant quibus Iudaei cum primis offenduntur, ab idolorum nempe contaminationibus, et fornicationibus, et suffocato, et sanguine; his namque impedimentis remotis fore existimo ut conuersionem ipsorum quodammodo promoueant, vel furori saltem materiam subtrahant; siquidem ubique terrarum et locorum Iudaei agunt, quibus publica praelectione et interpretatione scriptorum Mosaicorum, quae omnibus Sabbathis in synagogis ipsorum fieri solet, idolorum contaminationes, fornicationes, itemque suffocati et sanguinis usum, sacrorum communioni vel maxime obstare, identidem inculcatur. Idolorum contaminationes τὰ εἰδωλόθυστα hic denotare ex comm. 29. efficitur, horum vero usum Paulus etiam certo tantum respectu, nimirum propter infirmos, improbat 1. Cor. IIX. (*) sed per fornicationem quid intelligi hic debeat non usque quaque apertum est. Certe de rebus mediis, vel quae saltem in mediis quodammodo censi possint, sermonem hic esse, ut mea quidem fert opinio, oppido planum et dilucidum est: Idcirco

(*) Dionysius quidem Vossius in notis ad Maimonidem de Idolol. p. 38. per מִזְבֵּי זָבָחֵי Psalm. CVI. 28. carnes immolatas sine εἰδωλόθυστα intelligi putat; mihi vero probabilior eorum videtur coniectura qui haec verba de sacrificiis mortuorum causa oblatis interpretantur. Vt cunque sit, non tamen simpliciter dicuntur peccasse quod comederunt haec sacrificia, sed quod ipsi idolo, vel aliis ritibus ut haec sacrificia comederent, vel hoc ipso conuiuio, initiati sunt: פֵּעוּר לְכַעַל לֶחֶם לֶחֶם LXX. καὶ ἐτελέθησαν τῶν βεελφεγῶν, καὶ ἔφαγον θυσίας νεκρῶν.

circo non possum non B. Parentis mei (*) subscribere sententiae, qui Iacobi haec verba ita accipienda docuit, vt nihil harum rerum, a quibus abstinere se voluit conuersos, seorsim consideremus, sed connexis potius ideam dari statuamus conuiuiorum ab idololatriis, peracto publico cultu, in priuatis non minus aedibus quam in ipsis templis institutis et apparatus, quibus certe conuersos ex gentilibus aegre primum caruisse aliunde notum est. Neque obscura est ratio cur ab eiusmodi conuiuuiis retrahere se debuerint conuersi; his namque interesse non potuit non Iudaeis idem videri ac sacrorum cum idololatriis communionem profiteri: accedebat *πορνεία*, cuius ideo mentionem fecit, vt haec conuiuia non Iudaeos tantum propter speciem syncretismi, vsuque suffocati et sanguinis, sed Deum quoque detestari, conderet

F 3

(*) Sigismundi Hofmanni Anmerkungen über verschiedene wichtige Dertter aus dem ersten Buche Mosis p. 228 --- 233. Weil diese alle vier verbothene Dinge bey der Heyden ihren Göttern Opfern und Mahlzeiten sich sonderlich gefunden. --- Daß aber die Apostel auf diese Dinge nicht insbesondere, sondern zusammengefasst, als auf Dinge die bey der Abgötterey (oder Mahlzeiten die nach dem öffentlichen Götterdienste angerichtet worden) vorfielen, ihr Absehen gehabt erhellet daraus, daß sie die Hurerey mit eingeschlossen. Denn dieselbe, vor sich allein betrachtet, gehöret zum moral-Gesetze und sonderlich zum sechsten Gebothe. Da wird man aber nimmermehr eine Ursach ausfinden können, warum die Apostel unter das was man etwa zum ceremonial-Gesetze rechnen mögte, ein Hauptstück des moral-Gesetzes genannt, und nicht anderer Dinge aus dem moral-Gesetze, als des Todtschlagens, gedacht, dessen Verboth eben so verbindlich ist als das Verboth der *πορνείας*. Allein weil bey denen Göttern Mahlen so grosse Hurerey vorging, haben sie dieselbe mit in istis actibus complexis eingeschlossen.

ceret. Patet inde, quam ob rem in epistola synodica fornicatio ultimo loco legatur v. 29. itemque Act. XXI. 25. immo coniectu inde proclive est, quid causae fuerit, cur reliqua, non moralis tantum, sed cibariae quoque legis capita, quae non minoris caeteroquin videri poterant momenti, silentio hic praetermissa sint. Non equidem omni dubio maiorem hanc dixerim expositionem, minoribus tamen incommodis premitur quam reliquae, proindeque dignior videtur adprobatione. (*) Sententiam a Iacobo pronuntiatam totum probauit concilium, litterisque a Iuda et Sila deinceps perlatis, explanauit.

§. XV.

Caeterum cum ex Gal. II. 2. perspicuum sit, consilium cuius haecenus euentum illustrari, vt scilicet Antiocheni ab Apostolis et Presbyteris Hierosolymitanis decisionem controuersiae peterent, ab ipso Deo profectum, et per reuelationem ipsis suppeditatum fuisse; praeterea huius etiam consilii, vel mandati potius diuini cum promissione coniuncti, ex parte ipsius Hierosolymitanae Ecclesiae singularis, quam itidem in apicem produxi, et grauissima vtique causa appareat; denique ex epistola synodica v. 28. satis abundeque manifestum sit, decretum a Iacobo prolatum ipsum Spiritum Sanctum auctorem agnoscere: oppido certe lepidi sunt, ne quid grauius dicam, qui hanc nobis narrant historiam, vt concilia, humano consilio conuocata, eiusmodi fulgere credamus inspiratione et auctoritate, vt vel verbo diuino quidquam adiicere, vel quod plane peruersum et quodammodo

(*) Dan. Heinsius praesenti hocce loco nullum in Scriptura difficiliorem esse existimauit, in *Exercit. S.* p. 300.

modo delirum videtur, falsam et absurdam Scripturae interpretationem ad honorem dignitatemque verae et genuinae expositionis perducere et extollere queant. Idem agunt, qui ex mirabili Naamanis sanatione curationis leges conficiunt, illisque qui ex variolis laborant eiusdemmodi praescribunt ablutionem; utimur tamen aqua: et conciliorum haud minus insignem usum esse, si Scriptura, ut oportet, utramque in iis paginam faciat, nemo nisi vacui capitis negaverit. Sed haec velut in transcurso.

§. XVI.

Reddita et propalam lecta epistola Antiochenae quidem Ecclesiae pax et tranquillitas restituta est; praeterea Paulus et Silas, prout adsumto et propter Iudaeos circumciso Timotheo urbes deinceps pertransibant, tradebant haec dogmata ab Apostolis et Presbyteris Hierosolymitanis decreta, cap. XVI. 4. fuerunt tamen diversis in locis, qui spreto concilii pronuntiato, Paulo cum maxime, ad quem videlicet propter εὐαγγέλιον τῆς ἀκροβυστίας, Gal. II. 7. propius haec causa spectabat, inimicissime atque infestissime sese opponerent, variisque et acerrimis certaminibus occasionem materiamque exhiberent, Pseudapostolorum denominatione notissimi. (*) Duce[m] et antesignanum istorum hominum, immo totius litis factorem et concitorem, Cerinthum fuisse constans est antiquorum Scriptorum traditio. Epiphanius Haer. XXIIIX. c. 2. ubi de Cerintho dislerit, ἕτος δὲ εἰσι, inquit, ἐγαπητοὶ, εἰς τῶν ἐπὶ τῶν Ἀποστόλων ὁ τὴν ταραχὴν ἐργασάμενος ὅτε οἱ περὶ Ἰακώβου γεγράφασι εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἐπιστολὴν, λέγοντες: - - καὶ ἕτος εἰς εἰς τῶν ἀντιστάντων τῷ ἁγίῳ Πέτρῳ ἐπειδὴ εἰσ-

(*) Vid. Rom. XVI. 17. 2. Cor. XI. 13. 14. Gal. I. 7. IV. 17. Phil. III. 2, 18. f. etc.

εἰσῆλθε πρὸς Κορνήλιον τὸν ἅγιον - - - ἕτος ἔν παρεκίνει πε-
 ρὶ τῆ Πέτρος ἀνελθόντος εἰς Ἱερουσαλήμ τὰ πλήθη τῶν ἐν πε-
 ριτομῆς λέγων, ὅτι εἰσῆλθε πρὸς ἄνδρας ἀεροβυσίαν ἔχοντας.
*Atque idem ille, charissimi, fuit qui Apostolorum tempore tu-
 multum istum excitavit, cum Iacobus caeterique Apostoli litte-
 ras Antiochiam scripserunt his verbis; - - - idem quoque eorum
 unus est, qui se Petro opposuerant cum ad sanctum Cornelium
 iuisset; - - - hic igitur circumcisorum gregem aduersus Petrum
 reuertentem commouit Hierosolymis, dicens: ingressus est ad vi-
 ros praecipitium habentes; et cap. 4. ὡς καὶ ἄλλοτε γασίμ αὐτός
 τε καὶ οἱ μετ' αὐτῶ ἐργάσαντο ἐν αὐτῇ τῇ Ἱερουσαλήμ, ὡσηνί-
 κα Παῦλος ἀνῆλθε μετὰ τίτῳ - - - ἀποστάντων γὰρ τότε
 καὶ εἰς ψευδαποστόλους τραπέντων, καὶ ἄλλας ψευδαποστόλους
 ἀποσειλάντων, ὡς καὶ ἤδη προείρηται, εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ἐν
 ἀρχῇ καὶ εἰς ἄλλας τόπους, λέγοντας, ὅτι εἰ μὴ περιτμηθῆ-
 τε, καὶ φυλάξητε τὸν νόμον Μωϋσέως ἔ δύνασθε σωθῆναι - - -
 καὶ ἄτοί εἰσιν οἱ παρὰ τῷ Πάულῳ εἰρημένοι ψευδαπόστολοι, ἐρ-
 γάται δόλιοι, μετασχηματιζόμενοι εἰς ἀποστόλους Χριστοῦ. quem-
 admodum alias idem ille cum suis Hierosolymis tumultum exci-
 tauit (Act. XXI. 28.) quando scilicet Paulus cum Tito aduenit;
 - - - nam cum isti defecissent, et in pseudapostolos conuersi es-
 sent, et alios ut diximus pseudapostolos Antiochiam et in alios
 locos misissent, qui dicerent: nisi circumcidamini et custodiatis
 legem Moysi non potestis saluari; - - - atque illi ipsi sunt quos
 Paulus pseudapostolos nuncupat, operarios subdolos, transfor-
 mantes se in Apostolos Christi. Et Philastrius cap. XXXVI. Hic
 (Cerinthus) sub Apostolis quaestionem seditionis commouit, di-
 cens debere circumcidi homines, cuius causa contra illum et
 haeresin eius decreuerunt in suis actibus Apostoli sententiam, non
 debere iam homines Iudaismo, id est, circumcisioni, aliisque
 talibus superstitionis vanae parere carnalibus, qui de gentibus
 venientes credebant in Christum Dominum nostrum Saluatorem.*
 Neque

Neque praegnantem rationem a quoquam haecenus adlatam vidi, cur adspernari hanc debeamus relationem, cum negari nequeat Cerinthum Iudaeum fuisse, et circumcisionis legisque Mosaeicae necessitatem omnino vrsisse; praeterea plurimos aetatis illius haereticos peruicacia et fallendi artificio longe multumque superasse. (*) Petri quidem aduersarii, rectora edocti, Deum dicuntur glorificasse, Act. XI. 18. sed nihil plane obstat, quo minus ex recidiuo mentis morbo grauius deinceps laborasse existimandus sit. Neque magis huic narrationi aduersari videtur, quod Cerinthus alios, eosque longe grauisimos errores habuerit, quibus Iudaeos quibuscumque Apostolis et concilio Hierosolymitano speciatim et ea aetate Paulo ac Barnabae res fuit, imbutos fuisse non adpareat, quod quidem receptam hanc sententiam vel maxime premere iudicauit celeberrimus Buddeus ὁ μακαρίτης in Ecclesia Apostolica p. 113. Enimuero cum Cerinthus circumcisionis legisque obseruantiam ad salutem necessariam diceret, fieri profusus potuit, vt argumento a satisfactione Seruatoris deducto pressus, ipsam tandem diuinitatem eius impugnet, armis ex orientalis philosophiae placitis, quae ex Aegypto secum attulerat (***) desumptis: quemadmodum vbi semel recto deerratum est, in praecipuum plerumque peruenitur. Ipse Epiphanius dubium illud occupauit: ἐποίησε δὲ τὸ τοῦ κήρυκος πρὶν ἢ ἐν τῇ Ἀσίᾳ κηρύξαι τὸ αὐτῆς κήρυγμα καὶ ἐμπνεῖν εἰς τὸ περισσότερον τῆς αὐτῆς ἀπωλείας βάραθρον sed factum id a Cerintho antequam doctrinam suam in Asia praedicaret, seque in exitu sui gurgitem profundius immitteret. Haer. XXIX. c. 2. Neque tamen probabile puto reliquos Pseudapostolos graui-

G

ri-

(*) Inde enim κήρυκος siue Laqueus vocatus est; conf. Fabricii Cod. Apocr. N. T. vol. I. p. 344.

(**) Theodoret. L. II. c. 3. Haeret. fab.

ribus hisce erroribus, deinceps ab ipso disseminatis, explicite quidem accessisse et subscripsisse, tamen si satisfactionem Iesu Christi, eiusdemque adeo etiam diuinitatem implicite simul neget, qui legis obseruantiam ad salutem prorsus et omnino statuit necessariam. Sed Samuelis Basnagii, Facitii, aliorumque sententiam, qui praeunte Lamberto Danaeo (*) Cerinthum secundo demum saeculo vixisse, proindeque temporum rationes nobis obstare contendunt, magno haud pridem studio a Frid. Adolpho Lampio in *Comment. analytico-exeget. in Ioannem, prolegom. L. II. c. 3. §. 13* seqq. ornatam, sufficienti ratione profligauit laudatus Buddeus, in eadem elegantissima, lectuque dignissima *Commentatione de statu Ecclesiae christianae sub Apostolis p. 411 --- 487.* vbi simul reliqua Cerinthi dogmata erudite exposuit, planumque fecit, non Ioannem tantum in Euangelio suo, eiusque praecipue exordio, immo in epistolis quoque, sed Paulum etiam, in ea quam ad Colossenses perscripsit, cum maxime iisdem sese opposuisse. Caeterum nullo plane fundamento nititur Bartholomaeus Petri, qui Estianum in apostolicas epistolas commentarium suppleuit, dum credibile putat, Diotrophem quoque, cuius Ioannes ep. III. 9. 10. mentionem fecit, ex illorum fuisse numero, quorum Magistri a Paulo pseudopostoli nominati sint; immo Hugo Grotius ad h. l. Diotrophem illis potius accensendum duxit qui Iudaeos Christum quidem professos sed legis ritus obseruantes, ad coetus suos non admiserint; et haec coniectura maiori sese commendat specie, ex ipso enim nomine, quod *Iouis alumnus* denotat, oppido perspicuum est, praeter vanam ambitionem nihil huic homini cum Iudaeis fuisse commune.

§. XVII.

(*) Conf. Bayle *dict. Hist. et Crit.* ed. 1720. p. 823.

§. XVII.

Pseudapostolorum errori Paulus, vtpote gentium Doctor, singulari prorsus studio fortissime restitit, dataque imprimis opera in epistolis ad Galatas et Colossenses, maximam quippe partem Cerintho et pseudapostolis oppositis, illud agendum sibi sumsit, vt ipsum eius fundamentum et *πρωτον ψευδος*, quo spem salutis in legis obseruantia perperam collocarunt, idoneis luculentisque rationibus euerteret veramque salutem consequendi rationem explanaret. Adstructa enim quae ex fide est iustitia, non poterat non omne simul dubium de Baptismi salutari effectu protinus euanescere, quandoquidem aduersarii supernaturalem eius efficaciam, ad fidem vel producendam vel confirmandam, impetere et labefactare haud quaquam sustinebant. Et notatu certe dignissimum est apostolico hocce aeuo supernaturalem Baptismi efficaciam, ne ab his quidem in dubium potuisse vocari, qui ipsam adeo diuinitatem Seruatoris deinceps in controuersiam adduxerunt vt circumcisionis legisque necessitatem tuerentur; quodsi enim vel Euangelii vel Baptismi diuinam virtutem obiectionibus vidissent obnoxiam, longe maiori specie multoque commodius causam quam susceperant egissent, ipsam fidem, quam itidem agnouerunt necessariam, ex circumcisione legisque obseruantia deducendo.

§. XIX.

Quantumuis autem continua et grauissima Pauli certamina veritati, et Ecclesiae quae hac nititur et cum maxime dignoscitur, egregio saluberrimoque fuerint emolumento; tantum tamen abest vt pacem tranquillitatemque reducerint, vt potius, fortissimo hocce veritatis defensore sanguinis tandem Baptismo ad coelestem vitam denato, pestifera pseudo-

postolorum dogmata, nouo Ebionis patrociniō roborata, latius regnarint, maioresque in Ecclesiam intulerint calamitates. Τέγρονε δὲ ἡ ἀρχὴ τῆς, verba sunt Epiphaniī Haer. XXX. c. 2. μετὰ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἄλωσιν ἐπεὶ δὲ γὰρ πάντες οἱ εἰς Χριστὸν πεπιστευότες τὴν Περσίαν κατ' ἐκεῖνο καιρὸν κατώκησαν τὸ πλέον, ἐν Πέλλῃ τινὶ πόλει καλεσμένῃ τῆς Δεκαπόλεως, τῆς ἐν τῷ Εὐαγγελίῳ γεγραμμένης πλησίον τῆς Βατανείας καὶ Βατανιτίδος χώρας, τὸ τῆνικαῦτα ἐκεῖ μεταναστάντων καὶ ἐκεῖσε διατρίβόντων αὐτῶν, γέγονεν ἐκ τῆς πρόφασιν τῶν Ἑβίων καὶ ἀρχεται μὲν τὴν κατοίκησιν ἔχειν ἐν Κοκάβῃ τινὶ κώμῃ ἐπὶ τὰ μέρη τῆς Καρνάϊμ, Ἀρνέμ, καὶ Ἀσαρῶθ ἐν τῇ Βασανιτίδι χώρᾳ, ὡς ἡ ἐλθῆσα εἰς ἡμᾶς γνώσις περιέχει·

verum exorta est haec factio post expugnationem urbis Hierosolymitanae; nam cum christiani omnes in Peraea degerent atque in urbe Pella potissimum, quae in Decapolitana provincia est, cuius in Euangelio exstat mentio, prope Batanaeam et Basanitidem: cum illic, inquam, domicilium collocassent, Ebioni inde nata est occasio, siquidem primum habitauit in pago quodam Cocabe in regione Carnaim Arnem et Astaroth, in tractu Basanitidis, quemadmodum vetus ad nos usque fama pertulit. Qui falsitatis hanc narrationem arguunt, ex Chronico Alexandrino p. 596. probare nituntur Ebionem sub Traiani demum imperio, et quidem octauo eius anno, Candido et Quadrato Coss. errores suos sparsisse; verum auctor huius Chronici non de Ebione loquitur sed de haeresi siue factione Ebionitarum, eamque, inde ab hoc tempore, caput cum maxime, aliis ut puto in regionibus, extulisse innuit: ἐπὶ τῶν προκειμένων ὑπῶντων ἢ τῶν Ἑβιοναίων αἵρεσις ἐγνωρίζετο. Proinde Tertulliani verba: Paulus ad Galatas scribens inuehitur in obseruatores et defensores circumcisionis et legis: Hebionis haeresis est, de Praescript. c. XXXIII. non alio sensu accipienda sunt, quam quod Ebionis haeresis, ut ipsius verbis utar, ex illis quae iam

tunc

tunc fuerunt, semina sumserit. Philastrio cap. XXXVII. discipulus vocatur Cerinthi, sed in Adpendice ad Tertulliani L. de praescript. c. XLIX. et ab Hieronymo in Dial. contra Lucifer. c. IIX. rectius successor dicitur Cerinthi, cum praeter pseudapostolorum hanc opinionem de circumcisionis legisque obseruantia ad salutem, eo quem exposuimus sensu, omnino necessaria, et chiliasinum, vt Hieronymus ad Esaiae cap. LXVI. auctor est, cum Cerintho nihil fere habuerit commune. Irenaeus namque L. I. 26. de Ebionitis, ea autem, inquit, quae sunt erga Dominum non similiter vt Cerinthus et Carpocrates opinantur. Enimuero qui vel particulam negatiuam hic expungendam, vel pro non similiter, consimiliter legendum opinantur, nullam suspicionis suae producunt rationem; receptam vero lectionem iudice magno Fabricio, in notis ad Philastrii c. XXXVII. Epiphanii confirmat testimonium, qui Haer. XXX. 14. postquam dixisset Cerinthum et Carpocratem ex genealogia quae in Euangelio Matthaei legitur efficere voluisse, Seruatorem ex Iosephi et Mariae semine esse procreatum, de Ebionitis subiungit: ἔτοι δὲ ἄλλα τινὰ διαφέρουσιν hi vero diuersa quaedam statuunt. Sed quaenam diuersitas inter Ebionem et Cerinthum, quoad sententiam de Seruatore, intercesserit, valde obscurum est; celeberrimus quidem Buddeus probari non posse existimauit, quod Ebionaei itidem Christum a Iesu distinxerint, et illum cum hoc ad certum tempus coniunxerint, in Ecclesia apostolica p. 525 seq. sed Ebionaeos Christum a Iesu vtique distinxisse, et cum eodem coniunxisse, ex Epiphanii l. c. condiscimus: Iesum, vt diximus, merum hominem existisse putant (Ebionaei) in eoque resedisse Christum, qui columbae specie sit illapsus cum eoque coniunctus, id quod aliis etiam haeresibus placuisse reperio, καὶ εἶναι αὐτὸν τὸν Χριστόν, esse itaque ipsum, qui Christus est, ex semine viri et mulieris pro-

G 3

gna-

gnatum (Iesum nempe cum Christo hoc pacto coniunctum, Christumque adeo factum) hominem, propter hoc eius responsum, quod cum renuntiatum esset, ecce mater tua et fratres tui foris stant, hunc in modum reddidit: quae est mater mea et fratres mei? et extendens manum in discipulos, dixit: hi sunt fratres mei et mater mea, qui faciunt voluntatem patris mei. Idcirco illud tantum probari nequit, quod ad certum dumtaxat tempus Christum cum Iesu coniunxerint; verum certi quid hac de re definire, in tanta veterum monumentorum penuria longe difficillimum est.

§ XIX.

Fundamentum quidem erroris Cerinthiani de necessaria legis obseruantia, quem pseudopostoli deinceps acriter defensitarunt, falsa fuit persuasio de iustitia non per fidem, sed per opera obtinenda; Ebionaei tamen, argumentis a Paulo in epistola ad Romanos productis et euolutis haud dubie pressi, iustitiam ex fide in Christum quodammodo videntur agnouisse, siquidem eo tandem se receperunt vt Christum corporeorum Israelitarum causa potissimum aduenisse contenderent, quod ipsemet dixisset: non sum missus nisi ad oues quae perierunt domus Israel, vt Origenes refert in Philoc. c. I. indeque conficerent, quae Christiani Lupi est suspicio, neminem, nisi per circumcisionis viam, capacem esse Euangelii. Quantumuis enim ipsum Paulum immuni prorsus odio auersarentur et apostatam nuncuparent; (*) rationibus tamen, pro

(*) Paulum gentilem dixerunt ex utroque nempe parente gentili procreatum, sed profelytum factum vt Pontificis filiam duceret, verum postquam ab hocce coniugio excidisset ad christianismum accessisse, iratumque aduersus circum-

pro iustificatione per fidem obtinenda, ex Mosaicis scriptis, quippe quorum legis defensoribus non potuit non sancta haberi auctoritas, ab ipso desumptis, riteque diductis, sua utique constabat dignitas, nulla alia exceptione labefactanda; huic vero ut haud exiguum inesse momentum ostenderent, ad ipsius Christi prouocarunt exemplum, et dixerunt: *Sufficit discipulo si sit sicut Magister eius: Christus circumcisisus est, tu igitur circumciditor*, Epiphan. l. c. cap. 26. Ne vero apostolica destitui dicerentur auctoritate, Petri imprimis nomine varia composuerunt scripta, quibus epistolam ad Iacobum ipsius nomine exaratam, et a Franc. Turriano in lucem productam quam legas in Fabricii Codice apocrypho N. T. vol. I. p. 907 seq. omnino accensendam esse, dubitari nequit.

§. XX.

Infirmis nituntur rationibus, qui Ebionem quendam, a quo nomen et originem traxerint Ebionitae, negant unquam exstitisse, et Ebionitas a paupertate potius doctrinae, quod nempe de Christo πτωχῶς καὶ ταπεινῶς docuerint, cum Ebion vox Hebraea sit (עֲבִיּוֹן) pauperemque significet, cognominatos esse arbitrantur. In Origenis certe verbis quibus vel maximum pro sententia sua argumentum inesse contendunt, nihil plane deprehendo probationis: μηδὲ τῆτο κατανοήσας, ὅτι οἱ ἀπὸ Ἰουδαίων εἰς τὸν Ἰησοῦν πιστεύοντες ἔκαταλελοίπασιν τὸν πατριον νόμον. βίβσι γὰρ κατ' αὐτὸν ἐπώνυμοὶ τῆς κατὰ τὴν ἐκδοχὴν πτωχείας τῶ νόμου γεγεννημένοι. Ἐβίων τε γὰρ ὁ πτωχὸς παρὰ Ἰουδαίοις καλεῖται, καὶ Ἐβιωνῶνι χρηματίζουσιν οἱ ἀπὸ Ἰουδαίων τὸν Ἰησοῦν ὡς Χριστὸν παραδεξάμενοι.

Ne

cumcisionem Sabbathum et legem scripsisse; vid. Epiphan. l. c. cap. 16. 25. Theodoretus *Haeret. fab.* L. II. c. 1. Eusebius L. III. H. E. c. 27. Origenes L. V. *contra Celsum*,

Ne hoc quidem compertum habens (Celsus) quod qui ex gente Iudaica crediderunt non reliquerint patriam legem; vivunt enim iuxta eam, paupertati legis, quoad expositionem, cognomines: Ebion enim Iudaica lingua pauperem denotat, et Ebionaei dicuntur qui ex Iudaeis Iesum pro Christo receperunt. L. II. contra Celsum p. 56. Non dicit, vere a paupertate legis nomen traxisse Ebionaeos, sed denominationem ipsorum eiusmodi admittere explicationem siue interpretationem qua paupertati legis respondeat: ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΚΔΟΧΗΝ, hoc namque vocabulum apud Origenem expositionem significat; vid. Suiceri *Theaurus Eccles.* T. I. p. 1046. Neque huic interpretationi refragatur quod idem Adamantius L. IV. *περὶ ἀρχῶν* scripserit: ἐκ ἐλαμβάνομεν ταῦτα ὡς οἱ πτωχοὶ τῇ διανοίᾳ Ἐβιωναῖοι, τῆς πτωχείας τῆς διανοίας ἐπώνυμοι: quemadmodum pauperes intellectu Ebionaei, paupertati intellectus cognomines; cum nulla nos cogat necessitas, ut de causa vel origine denominationis sermonem hic esse statuamus. Sed audiat Eusebius; hic enim cum praeunte Origene (*) duplex Ebionaeorum genus fuisse doceat, haud obscure simul refert, duplicem denominationis fuisse rationem; de antiquioribus enim dicit: Ἐβιωναῖος δὲ τῆς οὐκ ἐπιφάνειαν οἱ πρῶτοι, πτωχῶς καὶ ταπεινῶς τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ δοξάζοντας: hi ab antiquis convenienter cognominati sunt Ebionaei, humiliter quippe et abiecte de Christo sentientes; non dicit propter paupertatem sententiae suae de Christo Ebionaeos nuncupatos fuisse, sed nomen illud οὐκ ἐπιφάνειαν ipsis impositum esse, cum eorundem etiam sententiae apprime conveniat; certe dum οὐκ ἐπιφάνειαν (convenienter) ita dictos iudicat, aliam huiusce nominis causam fuisse haud obscure innuit. Deinde vero, postquam recentiorum Ebion-

(*) Vid. Huetii *notae ad Origen.* p. 47.

nitarum dogmata indicasset, corporales nempe legis Mosaicæ caerimonias ab iis, perinde ac ab antiquioribus, accurate custodiri, et sabbathum aliosque iudaicos ritus, non secus ac a prioribus observari, addit: ὅθεν παρὰ τὴν τοιαύτην ἐγχείρησιν τῆς τοιαύτης λελόγησιν προσηγορίας τῆς Εβιανῶν ὀνόματος, τὴν τῆς διανοίας πτωχείαν αὐτῶν ὑποφαίνοντος· τούτῃ γὰρ ἐπικληθὲν ὁ πτωχὸς παρ' Εβραίοις ὀνομάζεται· unde propter eandem actionem (legis Mosaicæ observantiam) eandem sortiti sunt adpellationem Ebionaeorum nominis, paupertatem intellectus ipsorum declarantis: hoc enim cognomento apud Hebræos mendicus denotatur. L. III. H. E. c. XXVII. Posteriores itaque Ebionæi non ab auctore sed a dogmatum ratione denominationem adepti sunt. Nihil hanc in rem clarius esse potest quam Hieronymi verba in *Epist. XI. ad Augustinum*, quibus Hebionis sectatores ab Hebionitis disertissime distinguit: *Si hoc verum est, in Ceorinthi et HEBIONIS haeresin dilabimur, qui credentes in Christo propter hoc solum a Patribus anathematizati sunt, quod legis caerimonias Christi Evangelio miscuerunt, et sic nova confessi sunt ut vetera non dimitterent; quid dicam de HEBIONITIS? qui Christianos esse se simulant etc.* Hoc vero pacto diuersae doctorum virorum de origine huiusce nominis sententiae facili negotio inter se conciliantur; maxime cum Ebionis cuiusdam in Talmude quoque Hierosolymitano inter sectarum conditores mentionem fieri pridem notauerit Lightfootus *T. II. opp. p. 148.* dogmatum vero rationi haec denominatio tam obscure et inconcinne respondeat, ut inde quoque aliam eius causam fuisse longe sit manifestissimum: ecquis enim diuitem aliquem nominando idem significare se credat, ac si diceret, recte eundem et praeclare de peccatorum haud minus iustificatione quam de persona Seruatoris sentire atque praecipere? certe credibilius est, inde demum hanc natam fuisse

H

fuisse

fuisse interpretationem, quod haeretici primum, vt oblitte-
rata haeresiarchae memoria in christianis censerentur, aliam
denominationis causam, ex vocabuli significatione deductam,
apud imperitos veraeque eius originis ignaros adsignarint:
αὐτοὶ δὲ δῆθεν σεμνύονται, ait Epiphanius *Haer. XXX. c. 17.*
ἐαυτὸς φάσκοντες πτωχοὺς, διὰ τὸ, Φασίν, ἐν χρόνοις τῶν Ἀ-
ποστόλων πωλεῖν τὰ αὐτῶν ὑπάρχοντα, καὶ τιθεῖναι παρὰ τὰς
πόδας τῶν Ἀποστόλων, καὶ εἰς πτωχείαν καὶ ἀποταξίαν μετελη-
λυθεῖναι καὶ διὰ τῆτο καλεῖσθαι ὑπὸ πάντων, Φασί, πτωχοί
κ. τ. λ. at enim isti ea de re gloriantur seipso pauperes praedi-
cantes, propterea, inquit, quod Apostolorum temporibus ven-
diderint sua bona et posuerint ad pedes Apostolorum et ad in-
opiam et renuntiationem venerint: et ob id ab omnibus vocari
se dicunt pauperes. Sed hoc ab illis ex ingenio confectum est:
nam Ebioni proprium hoc erat nomen, non sine vaticinio tamen
aliquo, quo mendicus infelixque fore significaretur, cum a pa-
rentibus id nominis accepisset. Godofredum vero Arnoldum
in *Historia Haeresum* falso adserere, neminem ante Epipha-
nium Ebionis mentionem fecisse, ex Tertulliani *L. de Prae-*
script. c. 33. et *de carne Christi c. 14.* demonstravit Ittigius, in
obs. misc. Bibliothecae PP. Apost. subiectis p. 243. totamque de
novo haeretico Ebione confecto machinam Arnoldinam lu-
culente quoque post alios deiecit B. Schelguigius in peculiari
dissertatione a. 1700.

§. XXI.

Cum vero Ebionitae haud minus quam Cerinthiani, vt
sententiam suam de circumcisionis legisque necessitate, qua
nempe Baptismi salutarem effectum indirecte negarunt, ma-
iori specie tuerentur, diuinitatem Seruatoris, quippe quae
satisfactionem eius infert, disertissime infitiarentur; nullum
plane

plane dubium est, quin Ioannes Euangelium suum, eiusque praecipue exordium Ebionitis aeque ac Cerinthianis opposuerit, id quod praeter Epiphanium, *Haer. LI. c. 2.* Hieronymus etiam in *Catalogo scriptorum ecclesiasticorum, cap. IX.* confirmat: *nouissimus omnium scripsit Euangelium (Ioannes) rogatus ab Asiae Episcopis, aduersus Cerinthum aliosque haereticos, et maxime tunc Ebionitarum dogma consurgens, qui adserunt Christum ante Mariam non fuisse.* Sunt quidem eruditi qui falsitatis hanc arguunt relationem; sed cum temporis rationes perperam obuertant, et Ebionitas ex haereticorum catalogo expungere nequeant: illud duntaxat euincunt, Ioannem non ex instituto contra Ebionitas scripsisse, cum Messiam absque viri opera ex virgine natum haud indicauerit; verum ne id quidem concedendum existimat qui solide dataeque opera hanc causam egit Io. Franc. Buddeus l. c. p. 519. Tertullianus vero in prima etiam Epistola Ioannis Ebionitas notari arbitratus est: *At in epistola eos maxime antichristos vocat, qui Christum negarent in carne venisse, et qui non putarent Iesum esse filium Dei: illud Marcion, hoc Hebion vindicauit; de Praescript cap. 33.* Neque contemnenda videtur Christiani Lupi coniectura: Ioannem in eadem Epistola ad errorem istum Ebionitarum, quo Christum propter corporeos tantum Israelitas aduenisse docuerunt, respexisse, dum scripsit: *ipse est propitiatio pro peccatis nostris, et non pro nostris tantum, sed etiam pro totius mundi;* cap. II. 2. equidem qui Seruato-rem pro nudo homine habuerunt, non potuerunt non expiationem a Christo factam reiicere atque contemnere; sed nihil ob stare video quo minus eadem opera vtrumque errorem hic statuamus damnatum; praeterea valde obscurum est vtrum quaelibet errorum quos propugnarunt consecraria recte in placitis ipsorum censeamus; quantumuis enim apertum

fit, veram de expiatione Seruatoris sententiam cum reliquis eorundem scitis haud quaquam consistere; agnouerunt tamen necessitatem in Christum credendi, id namque inde efficitur quod caeteroquin nulla adpareat ratio, cur in Christianis haberi voluissent. Valde etiam credibile est Marcum Euangelistam verba haecce Seruatoris: *qui crediderit et baptizatus fuerit seruabitur*, cap. XVI. 16. a Matthaeco nempe praetermissa, propter Ebionem cum maxime in litteras retulisse. Marcus enim, teste Eusebio H. E. L. V. c. 8. vel potius Irenaeo, L. III. c. 1. *μετὰ τὴν τέτων (τῆ Πέτρῃ καὶ τῆ Παύλῃ) ἔξοδον - - τὰ ὑπὸ Πέτρῃ κηρυσσόμενα ἐγγράφως ἡμῖν παραδέδωκε* post horum (Petri et Pauli) excessum Marcus, discipulus et interpres Petri, et ipse quae annuntiata erant praescripta nobis tradidit. Libro quidem II. cap. 15. et L. VI. c. 14. Euangelium Marci ab ipso Petro adprobatum esse, ex Libro VI. Hypotyposeon Clementis, idem retulit Eusebius; sed Clemens fortasse consilii et propositi adprobationem perperam pro ipsius scripti confirmatione accepit: neque enim probabile puto Irenaeum et Eusebium per ἔξοδον Petri et Pauli, vt magni quidam viri suspicantur, discessum eorundem ex vrbe Roma intellexisse, sed credibilius dixerim Irenaeum ad 2. Petri I. 15. respexisse, vbi ipse Petrus mortem suam ἔξοδον nuncupauit: mortem vero Petri Eusebius in Chronico in XIVtum Neronis annum coniicit, Marcus autem in Aegypto demum Euangelium suum scripsisse legitur apud Chrysostrum Hom. I. in Matth. I. 5. sed hac super re cum nemine magnopere contendam. Caeterum Ebionitae necessitatem Baptismi omnino agnouerunt, formulamque praescriptam retinuerunt, siquidem in Homiliis, Clementi ab Ebionaeo quodam suppositis, inter alia ex eorundem vt videtur Euangelio, hoc etiam laudatur dictum: *Ἀμήν λέγω ὑμῖν, εἰ μὴ ἀναγεννηθῆτε ὑδατι ζωῆς, εἰς ὄνομα πατρὸς,*

πατρὸς, υἱῶ, καὶ ἁγίῳ πνεύματὸς, ἔ μὴ εἰσέλθῃτε εἰς τὴν βα-
 σιλείαν τῶν ἕβρωνῶν vid. Fabricii *Cod. Apocr. N. T. vol. II. p. 532.*
 Amplissimam tandem victoriam ab Ebionitis retulit Philip-
 pus Apostolus, si vera sunt quae ex *Passionali* suo produxit
 Florentinius in *not. et exerc. ad indicul. Apostol. p. 153.* his ver-
 bis: *ordinatis Clericis, Episcopis et Presbyteris vel Diaconibus,*
atque Ecclesiis multis instructis, ipse per reuelationem in Asiam
reuersus, in ciuitate Hierapoli commoratus haeresin malignam
Hebionitarum extinxit: v. Ittigii Adpend. diff. de Haeresiarchis
p. 19. Hierapolitanam fortasse Ecclesiam ab hac peste repur-
 gavit, siquidem ad Domitiani immo Traiani imperium ae-
 tatem dicitur produxisse. Quodsi antiquorum scriptorum
 fide niterentur, qui Cerinthum, ex Ioannis praedictione,
 balnearum ruina non sine miraculo oppressum, periisse no-
 bis narrant, et Baronii suspicio, *ad a. 74. num. 9.* Ebionem
 simul cum Cerintho lauisse, certioribus gauderet indiciis:
 iusto sane meritoque supplicio in ipsa aqua amisissent vitam,
 qui tot capitalibus et pestilentissimis, quos inuexerunt, er-
 roribus, nihil fere aliud videntur egisse, nisi vt vitam salu-
 temque aeternam a diuinissimo aquae mysterio inflexibili
 pertinacia diuellerent. Sed Irenaeus, *L. III. c. 3.* et Eusebius
L. III. H. E. c. 28. itemque *L. IV. c. 14.* de Cerintho tantum
 loquuntur, et timuisse quidem dicunt Ioannem, ne balneum
 rueret, ipsius tamen ruinae nullam adiiciunt mentionem:
Sunt qui audierunt eum (Polycarpum) dicentem, quoniam Ioan-
nes Domini discipulus in Epheso iens lauare, cum vidisset intus
Cerinthum, exilierit de balneo non lotus, dicens, quod timeat
ne balneum concidat, cum intus esset Cerinthus inimicus veri-
tatis. Epiphanius proinde, *Haer. XXX. c. 24.* memoriae la-
 psu, neque sine additione, de Ebione retulit quod Polycar-
 pus de Cerintho narrauerat; et alii deinceps, quod Ioannes
 timere

H 3

timere

timere se dixerat ne fieret, id factum sic esse interpretati sunt; conf. omnino P. Bayle *Dict. Hist. Crit.* art. *Cerinthus* not. (D) p. 824.

§. XXII.

Iis qui circumcisionem et reliqua legis opera ad salutem omnino necessaria duxerunt plerique, qui statum Ecclesiae sub Apostolis euoluunt, Nazaraeos etiam accensendos esse opinantur; verum Nazaraeorum sectam Ecclesiae christianae molestiam exhibuisse, demonstrari nequit. Primam huius sectae mentionem apud Epiphanium deprehendimus; inde triplicem hanc suspicionem exsurgere necesse propemodum existimat eruditissimus Abbas Io. Laur. Moshemius: (I.) *Nazaraei non extiterunt ante quartum saeculum*; (II.) *Nazaraei alio vsq. sunt ante hoc saeculum nomine*; (III.) *Delituerunt ita hi homines ut nil de illis antiquiores haeresium oppugnatores rescuerint*; in *Instit. Hist. Eccles. N. T.* p. 99. eamque deinceps cui vltimum hic locum dedit reliquis haud obscure anteponit: *Ego parum abest quin conieciam fuisse Nazaraeos reliquias antiquissimae Ecclesiae Hierosolymitanae.* Quum scilicet tempore Hadriani huic coetui Episcopi ex gentibus praeficerentur (vid. Sulp. Seu. *Hist. S.* LII. c. 31.) Iudaei sine dubio satis id aetatis inuisi in secretiora sese abdiderunt loca, in illisque propter paupertatem sine reliquorum inuidia vixerunt, donec quarto saeculo paullo notiores nonnullis fierent; per Iudaeos autem, si quid iudico, christianos intelligit Hierosolymitanos et hac ratione coniecturam suam in *Vindiciis antiquae christianorum disciplinae* pridem propositam ipsemet correxit et emendauit, confer *Eiusdem Notitiam scriptorum et dissertationum* p. 17. Mihi vero quartum, quod ex Epiphanii narratione subnascitur, coniectarium longe probabilius, immo certissimum

videtur: propterea scilicet in antiquiorum scriptis nullam Nazaraeorum mentionem occurrere, quod neque disciplinam neque nomen Christianorum susceperint, neque ullas unquam in Ecclesiam intulerint turbas, Epiphanius autem de Iudaicis etiam sectis praecipere suarum duxerit esse partium. Ipsum audiamus Epiphanium: ἔτοι δὲ προειρημένοι αἰρεσιῶται - - - παρέντες τὸ ὄνομα τῆς Ἰησοῦ ἕτε Ἰεσοαῖς ἑαυτῆς κεκλήμασιν, ἕτε τῶν Ἰουδαίων ἔμειναν ἔχοντες τὸ ὄνομα, ἕτε Χριστιανῆς ἑαυτῆς ἐπωνόμασαν, ἀλλὰ Ναζωραῖς, δῆθεν ἀπὸ τῆς τῆς τόπῃ τῆς Ναζαρετ ἐπωνυμίας· τὰ πάντα δὲ εἰσιν Ἰουδαῖοι, καὶ ἕδὲν ἕτερον - - - ἕδὲ τι ἕτερον ἔτοι Φρονῶσι, ἀλλὰ κατὰ τὸ κήρυγμα τῆς κίμῃ καὶ ὡς οἱ Ἰουδαῖοι πάντα καλῶς ὁμολογεῖσι, χωρὶς τῆς εἰς Χριστὸν δῆθεν πεπιστευμένοι - - - ἐν τῷ δὲ μόνον πρὸς Ἰουδαίους διαφέροντα καὶ Χριστιανῆς Ἰουδαῖοις μὲν μὴ συμφωνῶντες, διὰ τὸ εἰς Χριστὸν πεπιστευμένοι· Χριστιανῶς δὲ μὴ ὁμολογῶντες διὰ τὸ ἔτι νόμῳ πεπεδημένοι, περιτομῇ τε καὶ σαββάτῳ καὶ τοῖς ἄλλοις· περὶ Χριστοῦ δὲ ἅκ' εἶδα ἐπιτεῖν, εἰ καὶ αὐτοὶ τῆς τῶν προειρημένων περὶ Κήρυκτον καὶ Μήρινον μοχθηρίας ἀχθέτες ψιλὴν ἀνθρώπων νομίζουσιν ἢ καθὼς ἡ ἀλήθεια ἐχει διὰ πνεύματος ἁγίου γεγεννηθῆαι ἐκ Μαρίας διαβεβαιῶνται· hi vero, de quibus sermonem instituimus, haeretici - - - omisso nomine Iesu neque Iessaeos se nuncuparunt, neque Iudaeorum nomen retinuerunt, neque Christianos se nominarunt, sed Nazaraeos, a nomine loci Nazaret; verum per omnia Iudaei sunt, et nihil aliud - - - neque ab his ulla in re dissentiunt, sed iuxta legis praescriptum Iudaeorum plane more cuncta profitentur, hoc unico videlicet excepto, quod in Christum credant: - - - in hoc autem unico a Iudaeis aequae ac Christianis differunt: a Iudaeis in hoc dissentiunt quod in Christum credant, a Christianis rursus in eo desectunt quod legi adhuc insistant, quoad circumcisionem, Sabbathum et reliqua. De Christo vero dicere nequeo verum praedictorum Cerinthianorum Merinthianorumue impietate de-

decepti simplicem illum hominem adseuerent, an secundum veritatem per Spiritum S. ex Maria genitum esse fateantur; Haer. XXIX. c. 7. add. c. 9. immo cap. 5. diferte testatur Iudaeos conspectis duntaxat Apostolorum miraculis, citra institutionem, Nazaraeorum nomen suscepisse. Quodsi itaque inter Iudaeos et Nazaraeos nullum plane discrimen fuit, praeterquam quod Nazaraei in Christum, vt cum Epiphanio loquar, crediderint, per necessariam consecutionem emergit: neque Baptismum neque Eucharistiae vsum inter eosdem obtinuisse, proindeque Nazaraeos ad externam christianorum communionem haud accessisse. Neque huic sententiae Augustini obstat testimonium: *Et nunc sunt quidam haeretici, qui se Nazaraeos vocant, a nonnullis autem Symmachiani adpellantur, et circumcisionem habent Iudaeorum et Baptismum Christianorum, L. I. contra Cresconium cap. 31.* nam fieri profus potuit vt pars deinceps suscepto Baptismo ad Ecclesiam accederet, et propter legis paupertatem in Ebionitis censeretur; Symmachianos enim ab Augustino aequae ac Ambrosio, siue quisquis auctor est *Commentarii in Epist. ad Galatas*, pro Ebionaeis dictos pridem obseruauit Hodus, *de Bibliis Origin.* p. 588. ita vt per recentiores Ebionitas, quos non ab auctore sed a legis obseruantia denominationem traxisse, ex Eusebii *L. III. H. E. c. 27.* retuli, ipsi intelligendi sint Nazaraei, qui Baptismo tandem suscepto, sed nomine tantum mutato, ad Christianorum communionem accesserunt. Nihil vero clarius est Theodoreti verbis: *οἱ δὲ Ναζαραῖοι Ἰουδαῖοι εἰσι τὸν Χριστὸν τιμῶντες ὡς ἀνθρώπου δικαίου* Nazaraei autem Iudaei sunt, Christum tanquam hominem iustum honorantes, *Haer. fab. L. III. c. 2.* Neque praetermittendum Hieronymi testimonium, quippe quod vtramque hic facit paginam: *vsque hodie per totas orientis synagogas inter Iudaeos haerētis*

resis est quae dicitur Minaeorum, et a Pharisaeis nunc usque damnatur, quos vulgo Nazaraeos nuncupant, qui credunt in Christum filium Dei, natum de virgine Maria, et eum dicunt esse qui sub Pontio Pilato passus est et resurrexit: in quem et nos credimus, sed dum volunt et Iudaei esse et Christiani, nec Iudaei sunt nec Christiani; ep. XI. c. 4. ad Augustinum. Extitisse vero inter Iudaeos quos מיניו nuncuparint, idque nominis a recentioribus Iudaeis ad Christianos translatum esse, neminem, nisi qui rerum Iudaicarum prorsus ignarus sit, praeterire potest, vid. Wagenfeil. Conf. Carm. Lipmanni p. 120. Neque mirum est, quod Nazaraeorum tandem secta et memoria, praeter nominis abulum, inter ipsos plane deleta, Minaeorum quoque placita, vna cum origine huiusce denominationis, doctissimis etiam Iudaeis obscura sint et omnino inuoluta. Maimonides per Minaeos Sadducaeos sive Baithofaeos intelligi suspicatus est; Elias autem Leuita, in Lexico quod Tisbi inscripsit, reiecta Doctoris coniectura haud probabiliorem suppeditat: כי נימצא בספרי היונים שהיה אדם אחר שהיה שמו מאנו ולו היה בעל דת ועל שמו נקראים כל הנמשכים אחריו מינין כמו מן אפיקורוס נקראו אפיקורוסיים quoniam legitur in libris Graecorum extitisse hominem quendam, cui nomen fuerit Mane, qui legem repudiauerit, et omnes eius adsectatores ex nomine ipsius nuncupatos fuisse Minin, quemadmodum ab Epicuro dicti sunt Epicuraci. Manichaeos haud dubie designat, nomen vero Mane non in Graecorum scriptis legit, sed forsan in Abrahami ben Dior ספר הקבלה p. 38. vbi nomen Mane extare, ex indice Magistrorum Iudaicorum cognoui, quem T. II. Bibliothecae Hebraeae inseruit ven. Wolfius p. 803. Sed omnium puto consensu varias ob causas maior est Hieronymi auctoritas, quam re-

centioris Iudaei, qui de gentis suae sectis ex Graecorum duntaxat commentariis se sapere profiteretur, vel potius mentitur. Rectius idcirco Minaeorum denominationem a regione, quam Epiphanius Nazaraeis adsignat, repeto: ἐστὶ δὲ αὐτὴ ἡ αἵρεσις ἡ Ναζωραίων ἐν τῇ Βεροιαίαν περὶ τὴν Κοίλην Συρίαν, καὶ ἐν τῇ Δεκαπόλει περὶ τὰ τῆς Πέλλης μέρη, καὶ ἐν τῇ Βασανιτίδι τῇ λεγομένη Κωκάβη, κωκάβη δὲ Ἑβραϊστὶ λεγομένη ἐκείθεν γὰρ ἡ ἀρχὴ γέγονε μετὰ τὴν ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων μετὰσασιν, πάντων τῶν μαθητῶν τῶν ἐν Πέλλῃ ὠκηκότων, χριστὸς φησάντος καταλεῖψαι τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ ἀναχωρῆσαι, ἐπειδὴ ἡμελλε πάσχειν πολιορκίαν καὶ ἐν τῆς τοιαύτης ὑποθέσεως τὴν Περραίαν οἰκίσαντες, ἐκείσε, ὡς εἶπεν, διέτριβον ἐντεῦθεν ἢ κατὰ τὰς Ναζωραίας αἵρεσις ἐσχέ τὴν ἀρχήν. *Sed Nazaraeorum haecce secta in Berocensi ciuitate potissimum viget, ad Coelen Syriam atque etiam in Decapoli iuxta Pellam, et in Basanitide in ea quae Kokabe, hebraice vero Chochabe dicitur. Inde namque initia illorum profecta sunt, cum omnes discipuli, post illam ab Hierosolymis scesionem, Pellae habitarent, a Christo de relinquenda Hierosolymorum vrbe migrandoque praemoniti, quod eius immineret obsidio. Et hac occasione factum est, ut in Perreae, iis quibus diximus locis, degerent; indeque Nazaraeorum sectae deducta sunt primordia; l. c. cap. 7.* Huius vero regionis incolae Minaeos fuisse dictos satis abundeque demonstrauit Samuel Bochartus in *Geographiae S. parte I. L. II. c. 22.* Haud minus itaque falluntur qui a Manete factum esse putant, ut *Minaeus* pro haeretico, et pro mendace *Man* usurpetur, quam qui Manetem inde nomen traxisse coniciunt, quod in Oriente quilibet haereticus *Min* siue *Minaeus* dicatur; conf. Io. Alb. Fabricii *Biblioth. Graec. vol. V. p. 282.* Sunt, fautor, in Hieronymi verbis quae primo intuitu grauissimis obnoxia videntur dubiis: praeterquam enim quod haud credibile sit, inter Iudaeos censerī voluisse, qui crediderint in Chri-

Christum filium Dei natum de virgine Maria, in ipsis quoque *Synagogis* hanc viguisse sententiam ab omni veritate abhorret. Sed haec, nisi fallor, haud difficili negotio solvuntur; ad prius enim quod attinet, verba haecce: *filium Dei natum de virgine Maria*, vel Hieronymi sunt, quibus non Nazaraeorum quidem, sed suam potius fidem declaravit, vel eo tantum sensu accipienda, ut Christum non aliam propter causam *filium Dei* nuncupasse censeantur, quam quod supernaturali modo *de virgine natus sit*. Equidem Augustinus *de Haeres. c. IX.* itidem Nazaraeos *Christum Dei filium confiteri* perhibet, sed Hieronymi haud dubie auctoritate, eodemque proinde sensu; secundum Theodoretum, ut diximus, *Christum tanquam iustum hominem honorarunt*. Alterum vero dubium prorsus evanescit, si per *Synagogas* communionem Iudaeorum intelligimus, ut sensus sit: damnari quidem Nazaraeos a Pharisaeis, nihilominus tamen in communione Iudaeorum versari, quemadmodum nempe Sadducaei tempore Servatoris. Septimo tandem saeculo si quid coniicio ad Muhammedanam superstitionem accesserunt. (*) Proinde, ut in summam quae fufius haecenus dicta sunt contrahamus: Nazaraei a Iudaeis

I 2

in

(*) *Benschnoab* remarque dans la vie de Mahomet, qu'en l'année troisième de l'hégire, de Jesus Christ 625. Mahomet fit la guerre à plusieurs Princes de l'Arabie, et que les ayant subjugués, il les réduisit tous avec leurs sujets en esclavage. L'année suivante il donna un combat aux *Nazarcéens*, ou *Nadaréens*, qui étoient Juifs; il en défait un grand nombre, et obligea les autres d'abandonner leur pays, et de se retirer dans celui de *Caibar*; il eut encore depuis ce tems-là plusieurs affaires avec eux, mais enfin il leur donna quartier, et leur accorda des lettres de sauvegarde et de protection. *Augustin Calmet Dict. Hist. Crit. de la Bible T. III. edit. Genev. p. 366. ex Bibl. Orient. p. 475.*

in eo tantum diuersi fuere, quod Seruatorem propter miracula Apostolorum, tanquam iustum hominem honorarint, filiumque Dei, eo sensu nuncuparint, quod per singularem Spiritus S. operationem ex virgine natus sit, Matthaei quoque Euangelio vsi, sed corrupto et interpolato, ab Ebionitarum tamen Euangelio diuerso; Iudaeorum itaque sectis accensendi sunt: sed qui relicta Iudaeorum communionem christiana sacra cum Baptismo susceperunt, propter errorem de necessaria legis obseruantia, Ebionitae nuncupati sunt, denominatione non ab haesiarcha, sed a vocabuli significatione deducta; ab Ebionis enim adsectatoribus in eo cum primis dissenserunt, quod Iesum, quem illi a Iosepho genitum adfirmabant, Spiritus S. virtute conceptum crediderint; quocirca ad Ebionitas transisse dici nequeunt. Inde vero consequitur Nazaraeos citra rationem in illis numerari qui ecclesiam christianam erroribus suis conturbarunt, siquidem ex quo ad christianam communionem accesserunt erroresque suos propugnarunt, Ebionitae dicti sunt. Sed Nazaraeorum denominatio latius etiam patuit apud Iudaeos, cum enim iuxta Epiphanium *Haer. XXIX. c. 9.* ter de die solenni imprecatione Nazaraeos proscripserint, Hieronymus *ad Esa. XII.* sub Nazaraeorum nomine in omnes Christianos maledicta ab ipsis congesta adferit. vid. Ittigius *de Haeres. acui Apost. p. 70.*

§. XXIII.

Sed de Cerinthianis, quorum nempe occasione propter communem iudaismum de Ebionitis et Nazaraeis haecenus disserui, superest, vt errorem *de vicario pro mortuis Bap- tismo* perperam illis tribui, vel Paulum saltem *1. Cor. XV. 29.* ad eiusmodi abusum, pro confirmanda mortuorum resurrectione, nequiquam prouocasse, breuiter strictimque o-
sten-

stendamus. Qui Baptismum pro mortuis a Cerinthianis re-
 petunt Epiphanius praetendunt auctoritatem; sed Epiphanius,
 tantum abest ut huic opinioni subscripsisse existimandus sit,
 ut potius verba quae huc spectant Paulina longe rectius de
 clinicis, instante morte baptizatis, intelligi censuerit: ἐν
 ταύτῃ γὰρ τῇ πατρίδι, Φημι δὲ Ἀσίᾳ, ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ Γα-
 λατία πάντῃ ἡμᾶς τὸ τέτων διδασκαλείον, ἐν οἷς καὶ τὴ πα-
 ραδόσεως πρᾶγμα ἦλθεν εἰς ἡμᾶς, ὡς τινῶν μὲν παρ' αὐτοῖς
 προφθάνοντων τελευτῆσαι ἀνευ βαπτίσματος, ἄλλες δὲ ἀντ'
 αὐτῶν εἰς ὄνομα ἐκείνων βαπτίζεσθαι, ὑπὲρ τῶ μὴ ἐν τῇ ἀνα-
 στάσει ἀναστάντας αὐτὰς δίκην δύναι τιμωρίας, βάπτισμα μὴ
 εὐληφίας, γίνεσθαι δὲ ὑποχείριος τῆς τῶ κοσμοποιῶν ἐξουσίας
 καὶ τέττα ἕνεκα ἢ παράδοσις ἢ ἐλθῆσα εἰς ἡμᾶς, Φησὶ, τὸν
 αὐτὸν ἅγιον Ἀπόστολον εἰρηκέναι εἰ ὅλως νεκροὶ οὐκ ἐγείρονται τί
 καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ αὐτῶν; Καλῶς δὲ ἄλλοι τὸ ρητὸν ἐρμε-
 νεύοντες, Φασὶν, ὅτι οἱ μέλλοντες τελευτᾶν, εἴαν ὡσι κατηχῶ-
 μενοι, ἐπὶ ταύτῃ τῇ ἐλπίδι, πρὸ τῆς τελευτῆς λετρῶ κατα-
 ξίνονται δεικνύοντες ὅτι ὁ τελευτήσας καὶ ἀναστήσεται, καὶ διὰ
 τῆτο ἐπίδεται τῆς διὰ τῶ λετρῶ ἀφέσεως ἀμαρτημάτων.
 Etenim in hac ipsa regione Asiae nec non in Galatia illorum eius-
 modi schola cum primis ac disciplina floruit; inde per traditio-
 nem accepimus, se quidam ex iis citra Baptismum excesserint,
 alios pro iis eorumque nomine baptizari, ne resurrectionis die
 ad vitam reuocati praetermissi Baptismi poenas deberent, at-
 que eius qui mundum condidit dominationi subessent. Addit
 eadem traditio, huius causa ipsum sanctum Apostolum scripsisse:
 si omnino mortui non resurgunt τί καὶ βαπτίζονται ὑπὲρ αὐτῶν;
 verum alii commode hoc dictum interpretantur, de iis qui in-
 stance morte, si quidem catechumeni sint, propter eandem spem
 (resurrectionis) vini adhuc sacra lauatione purgantur; demon-
 strantibus videlicet, mortuos resurrecturos esse, et propterea
 peccatorum, quae per Baptismum obtinetur, remissione se indi-
 gere;

gere; Haer. XXIX. c. 6. Et certe nisi me omnia fallunt plana haec est expositio omniumque digna adprobatione. Aliorum hoc de loco sententias proponere, et quid in singulis mihi displiceat edisserere, longum foret; (*) idcirco instituti memor tribus tantummodo verbis patefaciam, eam quam Epiphanius hic suppeditavit interpretationem verbis haud minus quam scopo diuini scriptoris, id quod nulla indiget demonstratione, (**) exacte respondere, atque adeo vexatissimi huiusce loci non significationem tantum sed sensum utique aperire. Praepositionem ὑπὲρ cum genitiuo *vicinitatem* nonnunquam inferre, negari, opinor, nequit, (***) proinde verba ὑπὲρ τῶν νεκρῶν ad *subiectum* reuoco, in posteriori autem membro *ellipsis* statuo *participii*: *alioquin quid facient* (ὅτι ὑπὲρ τῶν νεκρῶν) *qui mortuis vicini sunt* *Baptismum suscipientes? cur adhuc baptizantur* (ὑπὲρ τῶν νεκρῶν ὑπάρχοντες) *cum mortuis iam vicini sint?*

§. XXIV.

- (*) Coronidis loco catalogum adiciam auctorum qui verbis huius Paulinis perspicuitatem lucemque adfundere anxi sunt.
- (**) Bellarminus enim *duram ac violentam* hanc vocat expositionem L. I. de Purgat. c. 6. Georgius autem Calixtus, de *immort. animae et resurr. carnis* p. 46. et sane, inquit, si ferret natura Graeci sermonis, hunc sensum facile admitterem, nam Ecclesiae consuetudinem semper fuisse, ut catechumeni, in periculo mortis constituti, baptizarentur, et Apostolum ab eo quod *universa Ecclesia recte sceleraret*, argumentum petere, nemini videri potest *improbabile*. Caeteris igitur *explicationibus* hanc ipsam praeserunt e recentioribus Io. Calvinus, Petrus Martyr, Rudolphus Gualtherus, Nic. Hemmingius; plures dabit Bosius de Clinica, cap. II.
- (***) Apud Thuc. L. II. ἐξ Αἰθιοπίας τῆς ὑπὲρ Αἰγύπτου ὅτι ὑπὲρ τῆς πόλεως vid. Scapula.

§. XXIV.

De Simone mago, cuius, ex Irenaei sententia, omnes qui quoquo modo adulterant veritatem discipuli et successores sunt, L. I. c. 30. antiquorum quidem scriptorum monumenta nullum nobis produnt dogma quo initiationis mysterio aperte quidem iniuriam intulisse existimandus sit; sed auctor anonymus libelli: non debere denuo baptizari, qui semel in nomine Domini nostri Iesu Christi tincti sunt, a Nic. Rigaltio in notis ad Cyprianum ex MSCto Remensi publicati, quem Labbeus, Tom. I. Concil. p. 770. Vaticani codicis auctoritate Ursinum, siue Ursicinum, (*) Monachum Afrum esse suspicatur, Simonianos ignem aquae dicit addidisse, quod in Pauli Praedicatione, apocrypho libello, scriptum fuerit, cum Christus baptizaretur ignem super aquam fuisse visum: (**). Tentant nonnulli iterum tractare se solos integrum atque perfectum, non sicuti nos mutilatum et decurtatum Baptisma tradere. Quod taliter dicuntur adsignare ut quam mox in aquam descendunt,

(*) Circa A. C. 440. clarum; Caueus tamen in Hist. Liter. p. 93. Episcopum quendam Cypriani σύγχρονον fuisse contendit. vid. Itigii Adpend. ad Diss. de Haeres. p. 7. et Fabricii Biblioth. Graec. vol. XI. p. 344. et Eiusd. Cod. Apocr. N. T. vol. I. p. 799. vol. II. p. 654.

(**) Addit auctor: quod in Euangelio nullo est scriptum; sed scriptum utique fuit in Euangelio Ebionitarum, cuius haec verba sunt apud Epiphanium, Haer. XXX. cap. 13. καὶ εὐθὺς περιέλαμψε τὸν τόπον φῶς μέγα. Iustinus in Colloquio cum Tryphone p. 315. Κατελθόντος τῆ ἰησοῦ ἐπὶ τὸ ὕδωρ, καὶ τῶρ ἀνηφθῆ ἐν τῷ ἰορδάνῃ καὶ ἀναδύντος αὐτῆ ἀπὸ τῆ ὕδατος, ὡς περισεράν τὸ ἅγιον πνεῦμα ἐπιπτήναι ἐπ' αὐτὸν ἔγραψαν οἱ Ἀποστολοὶ αὐτῆ τέττε τῆ Χριστῆ ἡμῶν. Fabricii Cod. Apocr. N. T. vol. I. p. 347.

runt, statim super aquam ignis adpareat. Quod si aliquo lusu perpetrari potest, sicut adfirmantur plerique huiusmodi lusus Anaxilai (*) esse, siue naturale quid est, quo pacto possit hoc contingere, siue illi putant hoc se conspiceri, siue maligni opus et magicum virus ignem potest in aqua exprimere: illi tamen fallaciam et stropham praedicant perfectum Baptisma esse, quod fideles homines si coacti fuerunt accipere, utique non dubitabuntur eos quod habuerant (***) amisisse. Verum huic narrationi Eusebii quodammodo obstat auctoritas, qui Simonianos haud raro, ut pessimum et immedicabile venenum suum fidelium mentibus instillarent, Magistri sui exemplo Baptisma in Ecclesia suscepisse refert, L. II. H. E. c. 1.

§. XXV.

Pauli adhuc aevo Hymenaeus et Philetus, dum resurrectionem iam factam docuerunt, 2. Tim. II. 17. 18. non tantum implicite negarunt Baptisma ad aeternam salutem mortalibus prodesse; verum ipsam quoque apostolicam hoc de sacramento doctrinam ad praesidium grauissimi erroris sui pessime detorserunt; siquidem, quae valde probabilis mihi videtur Augustini (†) et Pseudo-Anselmi (††) coniectura, per resurrectionem, quam factam dixerunt, spiritualement suam

(*) Larissaei, magi Pythagorei, qui ab Augusto vrbe et Italia pullus est; cuius *παύσια* siue ludicra memorant Irenaeus L. I. c. 8. Epiphanius, Haer. XXXIV. et Plinius passim; vid. Fabricii *Biblioth. Graec. vol. I. p. 741. vol. XIII. p. 56.* et Petauii *Animaduers. ad Epiphanius l. c. p. 71.*

(**) Baptisma, rite quondam collatum.

(†) Epist. 119. et Hom. XIX. in Ioannem.

(††) In Comment. ad 2. Tim. II.

mysticam intellexerunt *ἀνάστασις*, quam nempe per Baptismum fieri ipsius Pauli confirmare potuerunt testimoniis, Rom. VI. 4. 5. 8. Col. II. 12. factum enim haud raro dicimus quod fieri iam coepit. Reliquas hoc de adfero suspiciones, Theodoreti videlicet, Pelagii, Sedulii, Theophylacti vel Cornelii potius a Lapide, Petersenii, Grotii et Vitringae, sed parum ut arbitror verosimiles, refert Ittigius, in *Diff. de Haeres. p. 85.* et in *Adpend. p. 28. seq.* itemque Buddeus in *Ecclesia Apost. p. 300. seq.* Mirum quidem videtur, quod Baptismi ac proinde Christianismi necessitatem agnoscere potuerint, qui praecipuum hocce caput doctrinae christianae ut euerterent nihil fecerunt reliqui; maxime cum animam quoque post hanc vitam superesse negauerint, id quod ex Pauli, qua 1. Cor. XV. usus est, argumentatione apertum planumque censeo. Corinthios namque eodem istorum hominum errore adflatos fuisse, vel inde colligitur, quod inter probationes, quibus de futura resurrectione certiores a Paulo facti sunt, nullum adpareat Scripturae testimonium directe quidem probans; ut ne dicam argumentatione a clinicorum Baptismo comm. 29. deducta eandem quam Augustinus adsecutus est exceptionem haud obscure profligari. Verum Hymenaeus et Philetus Sadducaeorum, ut puto, placita inuexerunt, qui animas quidem cum corporibus docebant extingui, alteriusque adeo vitae praemia et poenas vna cum resurrectione infitiabantur; Deum tamen res humanas curare, et *bonis in hac vita bene facere* agnoscebant, ut obseruauit Gerh. Ioh. Vossius *L. I. de origine idolol. 6. X. p. 72.* Proinde, si in re obscura coniecturae locus est, Hymenaeus et Philetus Baptismum ad spiritualem resurrectionem existimarunt necessarium, resurrectionem vero spiritualem ad vitae sanctimoniam, et hanc denique propter promissiones,

K

quae

quae ad hanc vitam pertinent, viderunt. Alioqui videlicet omni neruo caruisset haec argumentatio, a pessimo confectario illata: *edamus et bibamus, cras enim morimur*, v. 32. immo perperam Paulus ad experientiam prouocasset: *fideles, si in hac solum vita in Christum sperarent, miserimos fore omnium hominum*, v. 19. vtrumque profecto concedere, immo ad confirmationem erroris arripere potuissent aduersarii, si quidem, vt plerique arbitrantur, eadem opera pietatem bonosque mores euertere in animum induxissent. Quodsi Pseudo-Abdiae credimus Philetus deinceps cum Hermogene diuinitatem Iesu Christi negauit, sed a Iacobo, Ioannis fratre, ad veritatem reductus est. Sed haec obiter, ne quidquam praetermitteremus quod doctrinam de Baptismo vel leuiter attingit.

§. XXVI.

Denique Tito vel Domitiano imperante (*) Menander Samaritanus magus, Simonis haeresiarchae discipulus, (**) dum *Seruatorem se nuncupauit ad hominum salutem ex aenis quibusdam inuisibilibus (***) ab alto destinatum, et iis qui in suo*

(*) Matthaei Larroquani argumenta, quibus Menandrum non sub Tito vel Domitiano, sed sub Traiano vixisse probatum iuit, iudice Ittigio l. c. p. 49. infirmiora sunt, quam vt probare possint quod debent.

(**) Μένανδρος τις ὃς ἀπὸ Σαμαρειτῶν ὁμώμενος ἐγένετο μαθητῶν τῷ Σιμωνί ἐν Χρῶνῳ τῷ Εἰφίφαν. Haer. XXII. cap. 1.

(***) Ittigius in *Adpend. ad Diss. de Haeres. p. 14.* apud Irenaeum L. I. c. 21. pro *inuisibilibus* rectius legi putat *inuisibili;* sed

suo nomine baptizarentur immortalitatem, ita ut non senescen-
 tes perseverarent, (*) respiculus est, ipsam formam Sacra-
 menti corrupit; et impudentissima hacce promissione An-
 tiochenam cum primis Ecclesiam turbavit. (**) Sed vanam
 istam blasphemiam nebulonis arrogantiam ipsa utique brevis
 temporis experientia satis abundeque repressit; conf.

Tertulliani *L. de Anima, cap. L.*

TANTVM.

Ευλογητός ο Θεός και πατήρ τῶ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, ὁ κατὰ τὸ πολὺ αὐτῷ ἔλεος ἀναγεννήσας
 ἡμᾶς εἰς ἐλπίδα ζωῆς δι' ἀναστάσεως Ἰησοῦ
 Χριστοῦ ἐκ νεκρῶν.

sed receptam lectionem Eusebii confirmat testimonium:
 ὁ σωτήρ - - - ἐξ ἀοράτων αἰῶνων ἀπεσαλμένος, *L. III. H.*
E. c. 26.

- (*) Irenaeus, *L. I. cap. 21.* add. Iustini *Apol. II. p. 70.* Tertulliani
L. de Praescript. cap. 46. et Theodoret. *Haeret. fab. L. I. cap. 2.*
- (**) vid. Eusebii *H. E. L. III. cap. 26.*

K 2

CO.

CORONIS.

Syllabus Scriptorum qui verba Pauli 1. Cor. XV. 29. illustrare annisi sunt.

- T**heoph. *Alethaci* Erleuterungen T. II. p. 398.
Auctor vitae Abaelardi et Heloisiae 1720. editae; Mem. Triult. 1721. mensis Iunii.
Anonymi Angli (Kingii) Historia symboli apostolici a B. Gottfrido Oleario in latinum translata, p. 321.
 Frid. *Balduinus* in Comm. ad h. l.
 Casp. *Barthii* Aduers. L. XLIV. c. 2.
 Sam. *Battierii* Obs. S. in Bibliotheca Bremensi Class. VI. p. 100.
 Robertus *Bellarminus*, L. I. de Purgatorio c. 6.
 Corn. Bonavent. *Bertrami* Lucubrationes Franckenthalenses c. IIX.
 Iosephi *Binghami* Origines s. Antiq. Eccles. vol. IV. p. 186.
 Sam. *Bocharti* Opp. Vol. I. p. 1026.
 Io. Andr. *Bosii* Exerc. de Clinicis veteris Ecclesiae cap. II.
 Io. *Braunii* Select. Sacr. L. I. c. 3. §. 74.
 Aug. *Buchneri* Diss. Epistol. de h. l. ad Balth. Meisnerum.
 Io. Franc. *Buddei* Ecclesia Apost. p. 826.
 Georgii *Calixti* de immort. animae et resurr. carnis Liber vnus cap. VI. thes. 7.
 Augustini *Calmeti* Diss. epistolis Paulinis praemissa, qua XXIV. sententias recensuit; itemque Dict. Hist. Crit. de la Bible T. I. p. 376. edit. Geneu.

Abra-

- Abrahami *Calouii* Dissertatio Witteb. 1684.
 Io. *Cameronis* Myrothecium Euangelicum p. 229.
 Io. Bapt. *Casalii* de profanis et sacris veteribus ritibus, P. III.
 p. 442.
 Dan. *Chamieri* Panstratia Cath. L. XXVI. c. 19. p. 1212.
 Christiani *Chemnitii* additam. ad Genesin num. 1.
 Martini *Chemnitii* Examen Conc. Trid. P. II. 380. IV. 14.
 Io. *Clericus* ad h. 1.
 Io. *Cloppenburgii* Exerc. sel. VI.
 Pauli *Colomesii* Obs. S. p. 33.
 Ant. van *Dale* Diss. de Antiquitatibus p. 137.
 Io. *Dallaeus* de satisf. hum. L. I. c. 17.
 Io. Conr. *Dannhaueri* Christ. p. 446. itemque in Idea boni in-
 terp. p. 144. et in Mysterios. sect. II. art. 3. §. 60.
 Frid. *Deuschii* Dissertatio, Regiom. 1698.
 Sal. *Deylingii* Obs. S. P. II. num. 44. p. 389.
 Lud. de *Dieu* Crit. S. p. 707.
 Io. Georg. *Dorschei* Myst. Miss. p. 311.
 Iac. *Elsneri* Obs. S. tom. II. p. 128.
 Sim. *Episcopii* Resp. ad quaest. XXXV.
 Guil. *Essius* ad h. I.
 Io. Alb. *Fabricii* Bibliographia Antiq. cap. XI. p. 392.
 Matth. *Flacii* Clau. Scriptur. p. 694.
 Wolfgangi *Franzii* tract. de interpret. S. Scr. Orac. LXXX.
 p. 854.

K 3

Grey

- Sreywillig Sebopfer, T. I. p. 412.
 Io. Gaigneus in cap. XV. Actor.
 Mart. Geierus, de precibus pro def. thes. 16.
 Io. Gerhardi LL. Theol. T. IIX. de morte §. 268. itemque
 Confess. Cathol. L. II. part. II. 9.
 Sal. Glassii Philol. S. p. 1063.
 Dan. Grade de Baptismo pro mortuis.
 Hugo Grotius ad h. l.
 Io. Harduini Opp. sel. p. 217.
 Phil. Iac. Hartmannus, in Commentario de rebus gestis Chri-
 stianorum sub Apostolis p. 607 seq.
 Dan. Heinsii Exercit. S. ad N. T. L. VII. c. 13.
 Christoph. Aug. Heumanni Poecile Tom III. l. 1.
 Ioach. Hildebrandi Offert. pro def. c. 3. itemque de arte bene
 moriendi, c. 4.
 Io. Frid. Hombergii Parerga S. p. 261.
 Io. Hoornbeckii L. I. Miscell. p. 479.
 Andreas Gerhardus Hyperius in peculiari libello Guelferb.
 1664. 8. recus0.
 Thomae Ittigii Dissert. de Haeresiarchis aevi Apost. p. 55.
 Christoph. Instellus in notis ad Can. LVII. Eccl. vniu.
 Nortonus Knatchbull in Animaduers. ad h. l.
 Iac. Laurentius in Explicat. LL. difficil. Pauli, p. 440.
 Io. Wilh. de Lih Steine des Anstossens P. II.
 Mart. Lutheri T. VI. Ien. Germ. fol. 246.

- Io. Tob. *Maiores* de oratione pro def. cap. II. thes. 95.
 Io. Henr. *Mainus* in Obs. S. L. II. p. 111.
 Io. *Maldonati* Disp. de Baptismo, tom. I. p. 75.
 Io. *Marckii* Exerc. iuuen. Diff. XXV. p. 539.
 Alex. *Mori* notae p. 133.
 Thom. *Mortoni* Apol. Cathol. P. II. L. V. c. 44.
 Steph. le *Moyne* Not. ad var. Sacr. p. 710.
 Henr. *Mulleri* Dissertatio, Rostochii 1665. in Thesauro Phil.
 Theol. N. T. p. 563.
 Iac. *Nyloe* Obs. S. belgicè, L. II. c. 6.
 Gottfridi *Olearii* Obseru. philol. de Baptismo pro mortuis
 Lips. 1704.
 Christoph. *Matthaei Pfaffii* Origines iuris eccles. p. 83.
 Io. Andreae *Quenstedii* Antiquitates Biblicae, p. 358. 361. f.
 et Systema Theol. P. IV. p. 381.
 Iac. *Reichmanni* Dissertatio Witteb. 1652.
 Nic. *Rigaltius* in notis ad Tertull. de resurr. carnis cap. 48.
 Andreae *Riuerti* Cathol. orthod. tract. II. quaest. 44. T. III.
 Opp. p. 242.
 Christ. Aug. *Salig* de Diptychis veterum, Halae 1731. 4.
 p. 143. seq.
 Alph. *Salmeron* T. XIV. Comment. disp. XXIV.
 Io. *Sauberti* Palaestra theol. philol. p. 197.
 I. C. *Scaligeri* Epist. 236. f.
 Georgii *Schelhornii* Exercitatio in Biblioth. Brem. Class. VIII.
 p. 649.

Seb.

Seb. *Schmidii* Disp. de Baptismo super mortuis, Argent. 1656.
et in Dissert. de Sabbatho deuteroproto.

Anna Maria *Schurmannia* in Epist. ad Lydium p. 69.

Frid. *Spanhemii* fil. Opp. T. III. p. 577.

Henr. Bened. *Starkii* Notae sel. in N. T. p. 130.

Sam. *Strimesii* Dissertatio, Francof. 1709.

Io. Casp. *Suiceri* Thesaurus Eccles. T. I. p. 640. et Obs. S. c. 3.

Io. *Tarnouii* Exercit. Bibl. L. II. p. 654.

Phil. Io. *Tilemanni* Dissertatio, Francof. 1667.

Gerh. Io. *Vossii* Disp. XII. de Baptismo.

Wilhelmi *Wall* Historia Paedobaptismi anglicè edita p. 239.

Sam. *Werenfelsii* Cogitat. ad loca N. T. p. 336.

Franc. *Wokenii* Meditat. priuat. T. I. p. 117.

Martini *Zeuschneri* Diss. inaug. Francof. 1706.

**

**

**

De H. G. *Masii* disceptatione epistolica cum Botfacco, nondum edita, vid. Reu. Bernh. Raupachii Comm. de rei sacrae et litter. in Dania statu, p. 52.

